PAUL LAHOVARY

casa terekov

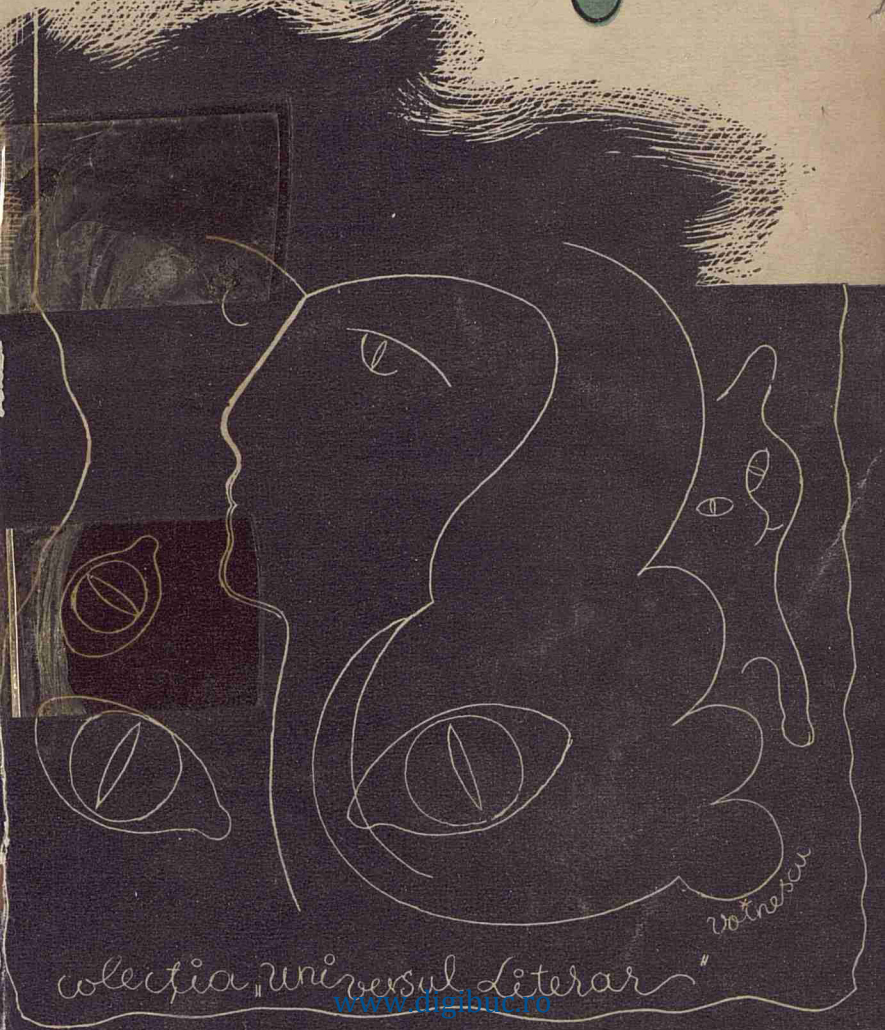

colecția „Universul Literar"

www.dglbuc.ro

PAUL LAHOVARY

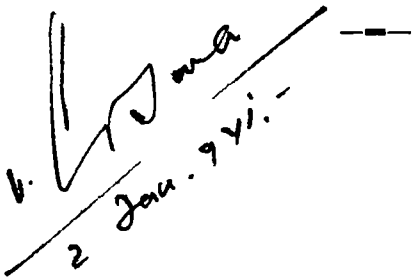

CASA TEREKOV

POVESTIRI

COLECȚIA UNIVERSUL LITERAR
MCMXXXX

www.digibuc.ro

DE ACELAŞI:

Monografia Pieţii Amza. *epuizat.*
(Impr. Statului, 1937).

Le Miroir d'Obsidiane. *(Le Moment, 1938).*

In Umbra marelui Flaubert. *(Vremea, 1939).*

www.digibuc.ro

CASA TEREKOV

D-nei Xenia Synadino

www.digibuc.ro

Nu cei ce susţin existenţa iazmelor sunt certaţi cu filosofia, ci mai curând cei ce tăgăduiesc acea existenţă, căci toţi filosofii vechimei cât şi cei de azi sunt încredinţaţi că iazmele au fiinţă. Plutarc o spune în a sa Carte despre Părerile Filosofilor şi în cea despre demonul lui Socrate. Aşişderea Stoicii, Pytagoricienii, Platonicienii, Peripateticienii, Empedocle, Maxim din Tyr, Apuleiu şi alţii încă.

Hugo Boxel

(scrisoare către Spinoza)

Fusesem silit într'o primăvară să plec la Chişinău unde mă chemau treburi grabnice; călătorie binevenită în acea vreme când prejudecăţile, prosita şi răutatea unor oameni smintiţi izbutea să spulbere minu-

www.digibuc.ro

nea rară a firii : o iubire pe deplin împărtășită. Nici o lege omenească, e drept, nu oprește să smulgi alesului ei o fată îndrăgostită spre a dărui-o celui ales de nerozia lor; dar o lege înaltă, cea de care ascultă chiar și zeii, nu lasă nepedepsite astfel de mârșăvii. Poate că de nu mi se ivea prilejul să mă depărtez, aș fi făptuit vreo grozăvie de neiertat.

Era în preajma Paștilor.

Îi mărturiseam tocmai amicului meu Toma Văslaru puțina-mi tragere de inimă de de a mă duce într'un oraș unde nu am nici o cunoștință. El închide ochii pe jumătate ca unul ce caută să-și aducă aminte și deodată, luminat, se bate cu palma pe frunte întocmai ca ilustrul Arhimede ieșind lin ilustra sa baie de putină :

— „Terekova !"

Milenara exclamare împrumuta, ce e drept, sonorități slavone, fără însă a pierde din puterea-i sugestivă. Așteptam amănunte.

— „Ai să locuiești, urmă amicul meu, la familia Terekov".

Îi cunoscuse pe Terekovi tot în vremea u-

www.digibuc.ro

nor vacanțe de Paști ce le petrecuse cândva în Chișinău. Maïa Terekova era pe atunci o copilă; fratele ei, Vladimir, termina facultatea de științe. Azi e asistentul tatălui său, Alexis Terekov, eminentul profesor de chimie.

— „Vladimir a fost întotdeauna o fire originală și studioasă... Am credința c'a prins o puternică patimă pentru științele oculte. Chiar mi s'a spus că..."

— „Ți s'a spus că...?"

— „Clevetiri de provincie... prostii... La ce să mai flecărim ! Ai să-i cunoști, te vor cuceri. Le scriu chiar acum. Poimâine va sosi desigur telegrama de invitație".

A sosit telegrama la ziua așteptată : „Bucuroși și nerăbdători cu toții. Maïa și Vladimir mâine la gară. Invitatul să poarte pălărioară tiroleză și trabuc spre recunoaștere".

— „Ți-am spus eu că Terekovii sunt oameni aparte".

— „Hm ! da... dar unde dracu' găsesc eu până diseară echipamentul ăsta de măscăriciu ?'

Când a doua zi, dimineața, am descins în gara Chișinău cu trabucu 'n dinți, cu pălă-

www.digibuc.ro

rioara tiroleză pe creștetul capului, apariția mea a deslănțuit o veselie de pomină în ceata prietenilor lui Vladimir și a Maïei Terekova. Urmară nesfârșitele recomandări: Domnul... biev..., Domnișoara... cov..., Domnul... ski..., prima inițiere cu limbile slave!

Maïa e o domnișoară cu păr castaniu, cu ochi verzi iscoditori; Vladimir seamănă c'un tânăr aristocrat de pe meleagurile Albionului. El îmi duce geamantanul, Maïa haina de drum, și tustrei pornim în trăsura lor de casă, strălucitoare ca o jucărie nouă, cu perne moi de catifea fumurie pe care sclipesc pajurele familiei Terekov.

— „Diseară la Inviere!" — strigă Maïa către prieteni, pe românește, din cuviință pentru mine.

Nicicând n'am resimțit mai adânc adevărul că o călătorie îți împrospătează sufletul ca 'n acea limpede dimineață de April, când, alături de doi tineri abia cunoscuți, străbăteam în tactul unui trap sonor și voios străzile Chișinăului drepte, largi, pline de forfotă și de miresmele liliacului din grădini.

Din când în când Maïa, uitând consem-

www.digibuc.ro

nul, îi vorbea fratelui ei pe rusește spre marea mea bucurie, căci aflam în limba aceasta nouă svon de paseri cântătoare.

Trăsura a lunecat într'un parc și se oprește dinaintea impunătoarei scări a unei case cu aspect sever, având o prispă cu stâlpi falnici în stilul acela „imperiu turc", îndeajuns de greoiu.

Te izbea intrând clarul-obscur ce presimțeai că domnește în toată solemna încăpere. Din sala de intrare scăldată de lumina policromă ce se prefiră pe două vitralii mari italienești, din veacul al XV-lea, păşim într'un salon imens pardosit cu moi covoare în care pasul ți s'afundă ca 'n nisipul mărilor.

— „Salonul-de-Argint", — m'a vestit Vladimir, trecând înainte.

Obloanele sunt închise. Totuși pe aici, pe colo se strecoară o subțire, domoală rază ce-aprinde sticlirea de ghiață a unui hanger cu măciulie suflată în aur, bătută cu safire, însuflețește balaurul cu solzi urziți din fire de argint, pe înalta draperie chinezească din perete, înăspreşte strâmbăturile chipurilor măestrit săpate în canaturile unui

www.digibuc.ro

sipet industanez, înfioară frunzișul boabobilor pitici din străvechile faianțe persane adâncite în zid... O uluitoare risipă de lucruri frumoase, ciudate, rare.

După puțin timp s'a arătat doamna Sonia Terekova. Era însoțită de un alaiu de pisici mari, vărgate, atât de mari că le-am luat întâi drept niște pui de leopard. Ținea una micuță în brațe.

Sonia Terekova e o femeie înaltă, maiestoasă. Un bogat păr arămiu îi face o cunună deasupra admirabilei frunți și a ochilor vrednici de cântecul poeților, „smaragde 'n care parcă marea toată s'a înghețat". Mi-o amintea pe zeița Junona, așa cum a 'nfățișat-o sculptorul elen : olimpică, sigură-pe puterea ei, amintindu-și mereu că poate deslănțui furtunile... Nu mai văzusem femeie la care pârguirea vârstei să aibe mai falnică, mai încântătoare strălucire.

Abia apucasem să-i prezint saltul meu de oaspe nou sosit, că m'am pomenit prezentat într'un chip protocolar tuturor acelor urmașe îmblănite și codate ale unui neam ilustru persan, după câte îmi spuse stăpâna

www.digibuc.ro

casei. Toți motanii purtu dealtfel nume de vechi stăpânitori ai Persiei .

Mi se făcu chiar o favoare. Ca să-mi fie plăcută, gazda îmi puse în brațe pe mlădioasa principesă Nadjina. Dar răsfățata alteță, jignită de atâta încălcare de protocol, îmi înfipse vajnic augustele-i unghișoare...

— „Oh, Nadijna ! O fiică de împă-rați... să ti-e a-șa de rău-tă-cio-asă !" — gânguri Sonia Terekova, luându-mi aristocratica odraslă.

Cum îmi suflecam mâneca, spre a constata urmele lăbuțelor împărătești, Maïa zări ceasul brățară :

— „Acest obiect, hotărî fetișcana, trebuie îndată să-l încredințezi măicuței. Nimeni n'are voie să aibă ceas în casa noastră pe tot timpul sărbătorilor".

Mama lor mă privi zâmbind.

— „Maïa are dreptate. Este obiceiul casei noastre. In noaptea Invierii înmormântăm timpul".

— „Mă supun cu nespusă bucurie, doamnă, acestei fermecătoare datini!" — fac eu, — obișnuit să cercetez ceasornicul de douăzeci de ori pe zi.

www.digibuc.ro

— „Şi acum, la odihnă, copii! Trebuie să staţi întinşi până diseară, ca să puteţi îndura oboseala zilelor viitoare!"

Străbăturăm două saloane mai mici şi sufrageria, la fel de întunecate, apoi o lungă galerie boltită. Un amănunt mă uimea : pestetot erau numai uşi libere, fără clanţe. Taina mi-o deslegă îndată Vladimir : „Trebuie, nu este aşa, ca altetele să se poată plimba în voie prin toate încăperile fără umilirea de a primi mereu ajutorul nostru... In felul acesta ele împing uşile cu augustul lor cap sau chiar cu augusta lor lăbuţă".

Hotărît lucru intrasem într'o casă din basme. (Toma, fii binecuvântat că m'ai trimis aici!)

Dar după amiaza aceea avea să scoată la iveală lucruri mai ciudate.

Camera ce-mi era sortită răspundea în a lui Vladimir. M'am lungit pe un enorm divan, deşi nu prea aveam poftă de somn. Din parc răzbat până la mine ţipete înamorate de păuni, svon înnăbuşit de clopote... Când şi când ghicesc un mormăit. Vladimir

www.digibuc.ro

www.digibuc.ro

mă lămurește că autorul celor oftaturi e „dulcele Abo", un urs mare, crescut în casa lor, blând ca o căprioară și mai deștept de cât mulți concetățeni ai lor...

Incepe să mă sâcâie de-a-binelea lipsa ceasornicului :

— „Dragă prietene, câte să fie ceasurile?"

— „Nu înțeleg ce vrei să spui", — îmi răspunde tovarășul cel năsdrăvan din camera vecină.

— „Hm ! da ! uitam că timpul nu mai există pe timpul Sărbătorilor..."

— „Timpul", — e răspunsul, — de-a existat vreodată a fost doar în șubredul nostru creier !"

— „Daa... oarecum", am îngăimat", — nu tocmai dornic să încep desbateri filosofice".

Apoi m'a furat somnul. Un somn cu vise apăsătoare. Mă împresurase o haită de pisici viclene, pârdalnice, cu boturi rânjite. Una din ele se prefăcu într'o fată cu chipul parcă mie cunoscut și totuși străin. Se apropia și-mi atingea fruntea cu mâna.

www.digibuc.ro

— „Nu știi de ce mi-e atât de rece mâna? — Am murit".

M'am deșteptat înfiorat, cu simțimântul că 'ntr'adevăr m'a mângâiat o mână de ghiață.

Vladimir era lângă mine. Aprinsese lumina.

— „Ai strigat ca din gură de șarpe! Ce ai visat?"

In timp ce-i istoriseam, el arăta tot mai întunecat. Când terminai, a rămas o vreme pe gânduri, apoi mi-a spus: „Cred c'am datoria, față de un oaspe ce-a venit la noi încrezător și bucuros, să mă port cu o deplină lealitate. Trebue așa dar să te lămuresc despre unele... ciudățenii... ce se petrec în casa noastră"...

Nu prea înțelegeam ce voia să spună. Deodată îmi amintii de o sfială ce-o avusese înaintea plecării mele, Toma Văslaru.

„De douăzeci de ani, — urmă Vladimir, — se petrec în această străveche locuință anumite fenomene fantasmatice și mediumnice. Nu știu dacă te-au atras vreodată fenomenele de soiul acesta. Eu studiez de mulți ani aeromancia, oniromancia, mo-

www.digibuc.ro

toposcopia şi, pot spune, toate ştiinţele oculte".

— „Ştiinţe?" — fac eu; — „nu este o denumire cam îndrăzneaţă" Am citit cărţile lui Allan, şi trebue să mărturisesc că nu m'au convins câtuşi de puţin... Insfârşit... poate că..."

Drept răspuns Vladimir mă pofti în odaia sa şi deschise uşile unui enorm dulap finlandez vechiu, ticsit de cărţi. Observai pe raftul de jos câteva volume mari legate în piele ce purtau pe muchie indicaţia „Proceedings". Nu-mi lămuream de fel ce ar fi putut să conţină acele cărţi.

— „In ziua când vei fi citit toate dările de seamă publicate de **Society for psychical Research** atunci s'ar putea ca neîncrederea să-ţi fie adânc sguduită. Iţi doresc să ajungi la liniştea aproape nepământeană la care am ajuns eu de câtva timp".

Voiam să folosesc clipele cât mai sta deschis dulapul cu comori spre a citi titlurile de pe cărţi. Imi erau mai toate străine afar' de câţiva autori mai cunoscuţi ca Rosenroth, Fabre d'Olivet, Novalis, Iacov Boëhmer, Wiliam Jones, Chezy, Bergaigne,

www.digibuc.ro

Halled. Dulapul conținea peste două mii de volume.

Eram uluit, și mai ales chinuit de neștiința mea. Vladimir Terekov răsfoia cu evlavie o carte groasă: o traducere din Yadjur-Veda.

— „Tata, vorbi el, a adunat timp de 30 de ani pe aceste rafturi o comoară din cele mai rare. M'a inițiat cu încetul și pe mine. Acum, pe măsură ce-am învățat să cunosc duhul unei omeniri ce a trăit cu zeci de mii de ani în urmă, am ajuns să disprețuesc duhul contemporan ce a decăzut într'atât din strălucita sa înălțare metafizică. Mi-e scârbă de spiritul de azi! Peste puțin timp oamenii, sălbăticiți, au să urle ca hienele din deșert, ca și cum nu va fi fost nici când gândirea și graiul!"

Așa dar Vladimir citea sanscrita vedică. O învățase împreună cu tatăl său care lucrase o viață întreagă la o carte monumentală despre care nu-i plăcea să vorbească.

— „Dar începusem, — urmă el, — să-ți povestesc despre unele fenomene. Intâiul

www.digibuc.ro

s'a'ntâmplat prin luna Martie 1917, tocmai pe când la Petersburg izbucnea Marea Revoluție. Ne aflam cu toții în parc unde ieșisem după prânz fiindcă, deși timpuriu, aerul era călduț și cerul limpede. Câțiva prieteni fuseseră oaspeții noștri la masă și tocmai se înfiripase o convorbire destul de vie cu privire la ultimele știri sosite din Rusia. Mama era nespus de turburată, ne mai primind nicio știre dela sora ei care locuia chiar la Petersbourg. Se ruga și plângea într'una. In după amiaza aceea era mai abătută ca deobicei și avea lacrimi în ochi. Deodată Sof, foxul nostru, sare depe jilțul în care sta ghemuit, și se repede lătrând turbat sub zidul înalt ce mărginește parcul. Noi am crezut că văzuse vreo pisică străină. Nu era nimic. In parc era liniște. Câinele lătra mereu. Deodată mama dă un țipăt, privește îngrozită înspre zid. Ne uităm și noi. Vedem cu toții pe peretele negricios o pată prelungă, albă, lucitoare, având forma unui trup omenesc. Mama îngenunchiază, se roagă. Incet, încet pata cea albă se topea. După câteva clipe dis-

www.digibuc.ro

părea cu totul. Peretele devine iar negricios. Toți văzuseră fantasma".

— „Poate n'a fost decât un joc de lumină", — zic.

— „Poate. Dar dece s'a repezit Sof cu atâta furie ? Știi doar că animalele sunt înzestrate cu simțuri adesea mai ascuțite decât ale noastre și chiar cu unele ce nouă cu desăvârșire ne lipsesc. Dar să-ți istorisesc mai departe. De atunci, în fiecare zi, după prânz, când strada e pustie, la oblonul cel din stânga al Salonului de Argint auzeam, cam pe la aceleași ore, câteva bătăi. Unul din noi se gândi să le numere. Erau nouă. Bineînțeles crezurăm la 'nceput că vreo haimana își face de lucru bătând în obloane. Insă niciodată n'am izbutit să zărim pe cineva. Mama nu mai intra'n Salonul de Argint. Ii era groază. Intr'o zi însă a sosit vestea că sora mamei a fost ucisă de bolșevici în ziua de 9 Martie..."

„Revoluția se întindea cu o repeziciune de incendiu. Tata hotărî atunci să ne ducă la Iași, unde aveam rude, lăsând casa'n seama credincioșilor noștri servitori Kati

www.digibuc.ro

și Gregor, de'ntotdeauna în serviciul nostru".

„Și am plecat".

„In acest timp haite de dezertori cutreierau orașul, jefuiau, ucideau. Câțiva dădeau târcoale casei noastre. După ce păzitorii s'au sfătuit îndelung, se hotărîră să încarce într'o noapte în două camioane toate lucrurile de preț ce le vezi aici, și să le ducă în sărăcăcioasa căsuță a lor din mahalaua Buiucanilor. Nu știu prin ce minune n'au prins de veste bolșevicii. Dar a doua zi vreo douăzeci, amețiți de vin și de otrava revoluționară au pătruns în casă. O găsesc aproape golită și atunci devin ca turbați. Neputând afla unde au fost duse „comorile", i-au luat pe bătrâni, i-au schingiuit, i-au măcelărit în pivniță".

„Când ne-am înapoiat, ciudățeniile au început să se țină lanț în casa noastră"...

„Era prin toamna anului 1918. Mama era foarte abătută de necazurile și nenorocirile ultimelor luni. Avea somnul anevoios, se obișnuise să citească până târziu nopțile. Tata se afla la Iași. Nu știu dac'ai băgat de seamă că una din ușile odăii sale de cu-

www.digibuc.ro

care răspunde în Salonul de Argint. Eu locuiam camera în care ne aflăm acum. Într'un rând, când lectura o ţinuse trează mult după miezul nopţii, mama auzi cum alături, în Salonul de Argint, cineva umblă. Era straniu. Pasul nu contenea. Străbătea salonul dela un capăt la celălalt... Un pas rar, greoiu, otova, ca de somnambul. După vreo jumătate de ceas sgomotul înceta brusc".

„Se deştepta'n puterea nopţii de-acum, şi de fiecare dată auzea acelaşi neostoit mers de plumb, rar, automat, înspăimântător străbătând încăperea. Într'un târziu pasul se oprea. Atunci uşa toată se cutremura şi trosnea ca şi cum un corp enorm s'ar fi rezemat de ea".

„Tata, chemat telegrafic, găsi o femeie cu nervii sdruncinaţi, înnebunită de spaimă şi de obsesii, având nevoie de serioase îngrijiri".

„Cum vezi, — urmă amicul meu, — sunt fenomene ciudate, însă blajine. Aceste fiinţe nu ne vor niciun rău. E doar o taină a firii cu care suntem noi mai puţin obişnuiţi decât cu focul, cu migraţiunea

www.digibuc.ro

păsărilor, cu refluxul mării. Atâta tot. Decé să ne înspăimântăm? Afar'de semenul nostru mai poate fi în lume primejdie, viclenie... Şi ca să te conving să priveşti toate acestea cu seninătate am să-ţi istorisesc cea mai stranie din toate întâmplările. Era'ntr'o noapte de iarnă"...

In acea clipă a istorisirii uşa dinspre sala cea boltită se deschise c'un clinchet uşor şi două „alteţe" îşi făcură maiestos intrarea. Se opriră la un pas de noi, ne priviră omeneşte în ochi, miorlăiră galeş.

— „Măicuţa trimete pe Samanï şi pe Dilamï să ne vestească, dragul meu, că e târziu şi că se apropie clipa plecării la slujba Invierii... Să ne îmbrăcăm cât mai repede".

Pisicile s'au mai învârtit prin odaie fără ţel vădit (sau perceptibil „sărmanei noastre logice" ar spune Vladimir), apoi au ieşit făloase şi tainice după cum intraseră.

Ne înapoiarăm dela mitropolie ferind cu mâna lumânările ce trebuia să le aducem

www.digibuc.ro

aprinse până acasă. Este semn de viaţă lungă.

Sonia Terekova ne primea pe pragul Salonului de Argint, într'o lungă rochie de coloarea nalbelor. In părul îmbelşugat scânteiau domol smaragdele unei diademe. Lua lumânarea din mâna fetei sale, şi făcea mai întâi peste frunţile noastre plecate laolaltă semnul mântuirii. Apoi, înălţând braţele, zugrăvea sus cu flacăra trei cruci de fum în pervazul uşii.

— „Hristos voscrese!"

— „Voistino voscrese!" — răspundeau douăzeci de glasuri. Şi unul câte unul îmbrăţişând-o ca pe mireasa unor eresuri barbare intram în Salonul de Argint.

Intr'adevăr minunăţiile se ţineau lanţ în casa Terekov. In lipsa noastră lucraseră zânele şi piticii.

Dela un capăt la celălalt al Salonului de Argint fusese întinsă o cină cu adevărat ca'n basme. Sub constelaţiile celor şapte policandre înalte de argint înşirate pe mijlocul mesei, între care, în glastre păjurite, se învoltau galeşe mimoze, porţelanurile cu stemă împărătească, argintăriile de Sue-

www.digibuc.ro

dia, cleştarurile de Baccarat străluceau. Belşugul de bucate şi de bunătăţi îngrămădite ascundea mai de tot horbotele nepreţuite ce învelesc masa... Tot acest ospăţ scăldat în straniile şi apăsătoarele învolburări ce se revarsă dintr'o afumătoare chinezească de aur masiv pare nefiresc ca un joc mincinos de oglinzi. Tainic dintr'o încăpere învecinată străbate legănarea unui vals de Schopin.

Atunci, ca'ntr'o feerie în care desfăşurarea ursită se deapănă lin şi gingaş, Maïa venea spre mine în pasul ei trufaş de domniţă răsfăţată, şi mă poftea la'ntâiul vals. Umerii desgoliţi şi ochii adumbriţi de lungi gene şi braţele şi degetele şi luceafărul dealbastre pietre scumpe în cârlionţii înmiresmaţi, toate la Maïa sclipeau în noaptea aceea minunat.

Perechile începeau a se roti ca 'mpinse de-o molatică adiere. Păreau înseşi ielele dansului răpite şi duse de întunecaţi voievozi pe mări văluroase spre meleaguri nepământene. Ce dulce, ce uşor era să pluteşti astfel mereu, mereu, să răspunzi leneş

www.digibuc.ro

nelămuritelor întrebări, să şopteşti lucruri fără noimă, tot mai duioase...

Când şi când ne apropiam de masa cea sardanapalică lângă care feciori sancramentali şi solemni ne umpleau cupele cu vinuri luminoase, licoare vrednică a fi slujită în Olimp, ce ne'nmuia dumnezeieşte trupurile şi ne punea pe buze vorbe nebuneşti.

Intr'un târziu, nu mai ştiu cum, ne-am pomenit că împresuram cu toţii divanul pe care Sonia Terekova se retrăsese, având alături doar pe tăcutele şi nedespărţitele ei tovarăşe, Samanï şi Dilamï. Fiecare ne făceam câteun locşor pe unde nimeream :

— „Povesteşte-ne ceva, Sonia Terekova ! Ceva dedemult !" — ne rugam noi.

— „Dar ce, copii?"

„Ceva din vremea când era Chişinăul în deplina-i glorie, şi i se spunea Noul Persepolis. Ceva de pe atunci, mamucika dragă!" — se tânguia Maïa.

— „Mă credeţi voi aşa bătrână, copii ? Doar nu sunt încă bunică deşi atât de mult aş dori să fiu"...

Atunci netezind umerii fermecători ai fe-

www.digibuc.ro

tei căreia nu ştia să-i întristeze vreo dorinţă, Sonia Terekova, cu glasu-i cântător, cu daru-i nemaipomenit de evocare, începea să istorisească.

Feciorii stingeau din făclii şi se făceau nevăzuţi.

Dânsa deştepta vremile cele fermecate când în bogatele locuinţe ale Moruzilor, Katakazilor, Krupenskilor, Kazimirilor şi ale altor boieri chiaburi „ghirlanda balurílor" însorea viaţa lunilor mohorîte. Când Alexandru I, Împăratul, poftit la serdarul Iordache Varfolomei, danţă mazurka şi lăncierii cu tânăra Pulcheria, „Zeiţa Chişinăului", când Puşkin şi Wiegel şi Svinin şi Sârbu se gâlceveau pentru o duioasă coadă de ochiu a grecoaicei Calipso...

Apoi, cu nespus duh, Sonia Terekova spuse luptele omerice ce se dădeau pentru obţinerea mareşalatului gubernial între puternica familie Krupenski de o parte şi a Leonarzilor, de altă parte. Ne înveselea cu năzdrăvăniile fercheşului huzard Sacha Ziloti, un oacheş Casanova de care erau

www.digibuc.ro

toate fetele înamorate, care, a doua zi după un bal, se aflase într'o încurcătură grozavă: ceruse, şi primise, firește, mâna tuturor fetelor cu care dansase. O altă dată sărise cu calul în galop, ca un călăreţ straşnic ce era, peste trăsura unei nobile doamne care leşinase de spaimă. Aceste năsdrăvănii stârneau printre noi râsete homerice.

Dar avântată în zugrăvirea acelei fresci mărețe Sonia Terekova nu prinse de veste că firul trandafiriu al povestirii se prefăcea din ce în ce mai cernit... Căci venea la vremile de restriște şi de bejanie ale Marelui Război. Glasul i se făcea tot mai adânc. Ne înfățişa zilele cele apăsătoare când hoarde de „semecichi" întocmeau tabele cu numele boierilor ce aveau să fie trecuţi prin sabie... Intre cei dintâi se afla Alexis Terekov!

Cu lacrimi în ochi ea chema amintirea prietenei scumpe, aceea care, — spunea dânsa, — întruchipa măreţ toate nefericirile căzute asupra Rusiei: o fiinţă blândă, frumoasă, bogată, dintr'un neam ilustru, minunata principesă Natașa Sizranova, cea care spre a-şi putea creşte copilul a in-

www.digibuc.ro

trat îngrijitoare la cimitirul izraelit din Soroca, unde spăla morții.

Când Sonia Terekova începu să-și aducă aminte de ceasurile năprasnice prin care trecuse sora ei, înainte de a muri, — covârșită de icoane dureroase trebui să-și curme o clipă istorisirea. Atunci deodată în străfundul imensei încăperi slab luminată de ultimele pâlpâiri ale lumânărilor, am auzit cu toții un vaiet îndelung, un geamăt ca acela ce-l face iarna crivățul prin hornuri...

Sonia Terekova păli, se închină și spuse după o lungă reculegere:

— „Suntem în Aprilie. Se împlinesc unsprezece ani azi dela moartea ei. Dar știu că ea mă ocrotește. E în lumea celor nevinovați. E laolaltă cu toți acei boieri cu simțiminte alese ca și ale ei. Cu toții, dela oblăduitorii divanurilor Moldovei, până la nevolnicii bătrâni cari azi mor binișor la azilul Alexandru Nevski, au purtat în pieptu-rile lor făclia Românismului ,au ajutat la falnica înfrățire a Moldovei și a Basarabiei"...

In acea clipă un fecior intra în taina și deschidea fărădeveste obloanele. Lumina

www.digibuc.ro

orbitoare a dimineții izbucnea în încăpere. Noi priveam unii la alții ca și cum ne vedeam întâiași dată :

— „Zacroi ! Zacroi !" (Inchide ! Inchide !) — strigau toți acei tineri, dornici să mai întârzie nespusa stare în care se aflau.

Feciorul închidea la loc oblonul.

Atunci Maïa, la pian, cânta romanțe sfâșietor de triste ca și nesfârșitele câmpii siberiene.

Târziu porneam cu birjile spre mânăstirea Hâncu. Boarea dulce ne înviora obrajii. Acolo sub piersicii ce-și scuturau palida floare în părul fetelor ne erau servite ceaiuri de izmă verde. Ne întorceam pe la amiazi, gângavi de oboseală. Ne despărțeam de prietenii noștri pentru câteva ceasuri de odihnă. Ne afundam în culcușurile adânci ale somnului ca'ntr'o mare posacă ce-o bate 'n ritmu larg de vâsle inima.

Un fecior ne deștepta pe la vicernii. Ni se slujea pe tăvi poleite o ciudată băutură siriană având darul să 'mprăștie păienjenișurile somnului și să 'nvioșeze trupul.

www.digibuc.ro

Prietenii noştri soseau.

Era către asfinţit.

Ne trânteam în jilţurile din grădină, sub liliacii albi.

Vladimir ne citea din străvechile poeme vedice. Uneori se înfiripau desbateri îndelungi despre credinţe, despre filosofii, despre moarte. El ne istorisea din straniile experimentări ale doctorului Maxwell, ale lui Rochas, din tainele Egiptului de odinioară, din ţara de mult apusă a misterioşilor Atlanţi. Căuta să ne facă să pricepem ce înţelegeau kabbaliştii prin „Lumina Astrală" şi alhimiştii prin „Cvinta Essenţia". Ne lămurea născocirile lui Reichenbach şi Swedenborg... Şi mereu gândurile sale hrănite cu toată înţelepciunea vechilor induşi se înturnau senine spre meleagurile morţii...

Parcă-l aud rostind, cu vocea lui liniştită şi limpede: „După moarte existenţa noastră va fi doar un strop de neştire pe oceanele Necunoscutului". In tăcerea ce urma Maïa începea să cânte privind cerul adânc pe care mijeau întâile stele:

www.digibuc.ro

„Telles que des ors fabuleux
Flottent les ondes souples, souples
Telles que des ors fabuleux
Sont les ondes de tes cheveux.

Ainsi que des diamants bleus
Luisent les flammes douces, douces,
Ainsi que les diamants bleus
Luisent les flammes de tes yeux.

Pareilles à des joyaux blancs
Brillent en rang les perles, perles,
Pareilles à des joyaux blancs
Brillent les perles de tes dents".

Se auzea un mormăit. Era „dulcele Abo" care fermecat şi el de cântecul fetei venea cu pasul lui de bonz înţelept să-şi culce capul în poalele ei, şi fata'i netezea cu degetele-i subţiri blana moale şi electrică...

Trecură astfel pentru mine în această casă ciudată mai multe săptămâni fără să prind barem de veste.

Dar într'o noapte iarăşi am văzut în vis

www.digibuc.ro

mâna cea rece și străvezie ce-mi atingea fruntea.

Când m'am întors acasă am aflat o veste ce m'a doborît. Fata de care mă despărțisem, fata cea stranie și galeșă murise. Lăsase pentru mine o scrisoare mult duioasă ce sfârșea astfel: „Mi-e frig. Mi-e mâna rece ca de ghiață. Aș dori să-ți pot numai desmierda fruntea până nu mă duc".

www.digibuc.ro

CHEMAREA CAPRICORNULUI

www.digibuc.ro

O cât de mare-i lumea
când o priveşti de sub lampă!

Beaudelaire

Când poştaşul într'o dimineaţă îţi lasă un colet trimes de camaradul de şcoală care nicicând nu ţi-a scris, şi pe care nu l-ai întâlnit de multe luni, poţi să fii pe drept cuvânt nedumerit. Şi firește nedumerirea se

www.digibuc.ro

schimbă în uimire când, așa cum mi s'a întâmplat mie, — pachetul conține un atlas și un caiet de școală, ambele cu marginile copertelor calcinate. Pe scoarța caietului doar o indicație: „Noemvrie, Humosul". Apoi vreo 20 de file împodobite de un scris înalt, apăsat, armonios. Pachetul era însoțit și de un răvaș astfel ticluit:

„Iubite prietene, știindu-te iubitor de documente m'am gândit că acestea te-ar putea interesa și m'am hotărît să ți le trimet. Adaug un amănunt curios: le-am descoperit în cuptorul unei sobe, într'o căsuță cumpărată de curând c'un crâmpei de vie. Erau, pare-se, menite unui autodafeu. Nu-mi pot bine lămuri prin ce minune n'au ars. Tu, aprinde cu ele nobilul foc al imaginației Al tău gentilom rural, Victor".

Le-am citit. Am aflat în acele puține pagini atât freamăt tineresc și alean! Cum le-am primit, așa le dăruiesc, cu nespusa înduioșare.

18 Noembrie. Așa dar iată-mă aici singur, după cum mi-am dorit-o, pe tăpșanul Hu-

www.digibuc.ro

mosului, în casuța în care stam odinioară cu tata la vremea culesului. Ce alt loc aș fi putut găsi mai prielnic mâhnirilor ca acesta unde mi s'a curmat copilăria? Ce timp de nu acesta când toamna învălue firea în zăbralnicul negurilor? Mă urmărește o frază bizară: „Am trăit ziua toată neţărmurit de trist printre lucruri cenușii"... Unde am citit-o? Poate n'a scris'o încă nimeni. Mi-ar trebui o carte plină de amărăciune. Am adus **De rerum Natura, Omar Khayyam, Leopardi, Les Oraisons funèbres.** N'am nevoie de balsamuri — dimpotrivă.

E ciudat, mă năpădesc numai gânduri de moarte, așa cum se lasă păsările de pradă pe un stârv.

Dan Pelu...

Dane, de câte ori îți rostesc numele mă cuprinde panica, răzvrătirea. O rană tainică, incorporală se deschide sfâșietor, scumpe prietene — eroul înfrăguratei mele adolescențe! Spre a te regăsi am venit aici. Ca să-ți redeștept cât mai vie icoana și, îmbălsămând-o cu lacrimile vegerilor mele, s'o închid în diamantul unei

www.digibuc.ro

cărți frumoase, nemuritoare. Și să te uit. Să-mi pot trăi senin viața mai departe. Altminteri năluca-ți mă va urmări mereu, așa cum nu-mi dă liniște de când, Dane, ca să te asemeni însfârșit cu ceilalți oameni, ai murit. Am să scriu despre tine ca despre un străin, ca despre un erou de roman. Numai astfel, întruchipându-te din tot ce dospește'n mine, am să redevin un om liber, nou.

Viața lui Dan Pelu trebue scrisă. Și nu poate fi de altul decât de mine. A fost prototipul generației noastre. Trebue să-l dărui generației ce l-a pierdut și celor viitoare. Veniți la mine scumpe năluci, singurătatea e împărăția voastră.

Ce mirat se uita Moș Panait când a intrat pe poartă brișca popii dela Tufana, și din ea a descins un străin. Era firesc : din noi doi eu îmbătrânisem.

A crezut întâi că venise vreun cumpărător. Cum s'a mai crucit când însfârșit m'a cunoscut! Dar bănuind totuși ceva necurat mă întreabă dacă nu cumva, Doamne ferește! s'a îmbolnăvit cucoana. L'am liniștit :

www.digibuc.ro

— Iacă, m'a povățuit doctorul să stau o vreme la țară, să mă hodinesc la liniște, la aer curat. — Ce alt puteam să-i spun?

— Așaaa... bine-bine... aer curat ce-i drept, dar nici liniștea prea multă nu-i bună! El e om bătrân, așteaptă moartea să vie să-l ia..., dar pentru cine nu-i învățat...

Poate are dreptate unchiașul.

19 Noembrie. Am încălzit o singură odaie. Nici n'am nevoe de mai mult. E săracă, goală ca o chilie: doar patul, masa de brad și spălătorul de fier.

Plouă de ieri dela amiază. N'am ieșit din casă. Ca o ființă vicleană, toamna se strecoară pe toate crăpăturile. Mireasmă amărîie și dulce, mai îmbătătoare decât cea din cramă. Sufletul singurătății.

Câtă vreme am să rămân aici? Poate două săptămâni. Poate două luni. Atâta vreme câtă îmi va trebui, să-mi scriu cartea, floarea fără de veștejire rodită din suferință, ce o voiesc sângerie ca povestea tânărului Werther. Dar am să încep să scriu în clipa numai când va fi fost sorbit amarul tot.

www.digibuc.ro

Ora 3 noaptea. Același vis apăsător ca'n noaptea trecută. M'am trezit cu inima înnebunită, cu ochii împânziți de lacrimi, răscolit în toată ființa. Poate am veghiat prea mult. Poate nu deajuns. Visul acesta mă chinuiește, așa cum îl ardea surtucul cel vrăjit pe bărbatul vinovat al Dejanirei.

Dan e lângă mine în curtea întunecată a gimnaziului. E palid ca un mort. Ochii săi magnetici cată într'ai mei. Tace — și tăcerea lui mă înfioară. Pe umăr m'apasă mâna-i grea de mort. Ii spun: „Dane, îți sunt doar singurul prieten, trebue să-mi desvălui planurile tale, trebue să-mi povestești iubirea ta mare..." Mă gândesc în taină. „Nu-l pot lăsa să-și ia cu el secretul în mormânt"!

Dan a mișcat din buze, — tremuram să nu se răzgândească — m'a privit trist și a grăit: „E prea târziu acum ca să vorbesc".

M'am trezit înghețat, năucit.

Dece refuzul acesta? Parc'ar fi mustrarea ce mi-o face, fiindcă-l trădez? Dar e trădare? E act pios și cumplită chemare. —

Afară aceiași tânguire de ploaie. Când și când o suflare mai sdravănă stârnește

www.digibuc.ro

www.digibuc.ro

tocănitoarea din vie, ce azi nu mai alungă sturzii nici mierlele... Deodată existența îmi pare o nețărmurită neghiobie. El barem a făcut prinsoarea cu Ursita. A pus tot — și a pierdut. Dar jocul a fost minunat! In vreme ce eu aici ce fac? Jocul amăgitor între toate al cuvintelor betege, al gândurilor sarbede. Și apoi? Apoi?? Cel puțin dac'aș putea nădăjdui o clipă că sunt menit celei mai mărunte fărâme din Adevăr. Barem să nu mor cu gândul blestemat că toate-s zadarnice — că toate-s fără noimă. Vorbe. Da. Vorbe. Mă rătăcesc. Eclezíastul avea dreptate: „Vai de cel singuratic"! E de vină simfonia toamnei, harfista zănatică care te 'mbie la sinucidere.

Am deschis fereastra, ca să-mi răcoresc fruntea. Via cu buturii goi răsuciți pe aracii strâmbi are înfățișarea unui țintirim.

Ce noapte grea! Ce noapte năprasnică!

Pe o noapte asemănătoare s'a prăbușit avionul său pe undeva în apele oceanului Indian. Vedenia catastrofei mi se arată straniu de limpede, deși totul a rămas învăluit în mister. Ghicesc chipul lui smolit de

www.digibuc.ro

voluburi și arșițe cum trebue c'arată la clipele supreme : aspru, încremenit, brobonat de sudoare ca fața de aramă a zeilor indici — ochii închiși — adâncă cugetare. Îl văd lunecând, cu rezervorul golit către abisurile lacome. Îl mai văd într'un asfințit verde și galben sub ecvator, rostogolit ca un meteor aprinzând cerurile. E curios că biruit de furtună nu-l pot închipui. Ar fi învins. Desigur — desigur soarta nu l'a loyit în luptă dreaptă. L'a surprins mișelește.

— Dane, ce nebunie tinerească și nesăbuită!

„Și viața este — mi-ai răspuns odată — o nebuneasca aventură. Parc'ar fi sminteala unui demiurg care vrea ca și mine să-și dovedească sieși doar că e puternic..."

Pentru această nebunie tinerească el a trăit. Din clasa patra secundară începuse să-l frământe gândul plecării. Citea toate cărțile de mecanică rațională și aplicată, de fizică, de chimie ce-i cădeau în mână. Atlasul lui e deschis sub ochii mei. Iată planisfera pe care a visat atâtea ceasuri. Cifre. Linii trase de mâna lui — toate ple-

www.digibuc.ro

când din acelaş punct: Bucureşti, către răsărit. Veşnicul ademenitor răsărit! Una din linii — ce ciudat — răspunde întocmai căii ce-a urmat-o în Octombrie.

Dacă izbutea, Dan ar fi fost şoimul şoimilor. Faima lui ar fi încercuit în urma lui globul. Era un copil când a mâzgălit aici. Şi totuşi, dac'ar fi avut puţin noroc! Şi totuşi, câtă glorie pentru ţara lui dac'ar fi parcurs cei 17.500 de kilometri, distanţa Bucureşti-Madras-Melburn, fără oprire...

Ce jertfe, ce voinţă neclintită, câtă înflăcărare i-a trebuit până să-şi vadă însfârşit pasărea argintie sclipind în soare, pe aerodrom — pasărea de oţel şi aluminiu cu care dorise încă de copil să cucerească lumea.

Amintirea lui sfântă stă mărturie că m'am străduit multă vreme să-l întorc dela funestele doruri. Dar avântul lui în cele din urmă m'a câştigat. „Dacă izbutesc — mi-a spus el odată — vom face cel de al doilea drum împreună".

Dar fabrica a livrat avionul cu mare întârziere. Era sfătuit să-şi amâne plecarea la primăvară. Zadarnic. El care aşteptase

www.digibuc.ro

doisprezece ani, n'a mai ştiut aştepta câteva luni. Il înţeleg.

„Pentru ce s'aştept primăvara? Ii voiŭ ieşi eu înainte!

Era schimbat la faţă. Strălucea. Astfel trebue că arată misticii când le apare Dumnezeirea.

Totuşi soarta nu i-a iertat să-şi poată alina toată setea de necunoscut. Nu i-a'ngăduit ţările fermecate din Mările Sudului, ostroavele fericirii ce le cunoştea din hărţi ca şi cum ar fi trăit acolo. De câte ori mi-a descris raiurile viorii de finici, jugli şi goiavieri, unde printre sboruri azurii de fluerari şi de hulubi te întâmpină dănţuind fetele aurii în pareo-uri înflorate şi încununate de flori — comatele bachante — galeşele nereide ale arhipelagurilor... Cunoştea denumirile până şi ale cătunuri'or. Mă urmăresc acum mereu ca nişte tainice chemări: **Taapouna — Mahaëna — Fareorea.** — Parc'au fost botezate de păsările văzduhului. Parcă numele lor nu poate însemna alta decât fericire, atât sunt de dulci. Numai înşiruindu-le scrii o melopee.

www.digibuc.ro

20 Noembrie, seara. — Sunt osțenit. Uneori am simțimântul că mă clatin de povara amintirilor. Totuși nu încep să scriu. Aștept clipa rară, clipa măreață de înfrigurare, când, răzbit de o bucurie și de un chin nefiresc, am să știu că pot începe **Prinsoarea cu Ursita.** Vreau să scriu cu extaz — ori deloc.

Burnița s'a oprit. Am ieșit câtva timp pe prispă. Lui i-ar fi plăcut aici. Înfășurat în mantia lui mare — romantică poate, dar cu atât de nobile falduri — ar fi plecat ca să vadă — ca să descopere ceva. Ar fi rămas ore întregi prin hugeagul desfrunzit din vale. Ar fi adus din îndelungile-i hoinăreli un mănunchiu de flori de câmp târzii înfiorate de cea dintâi brumă în gingașa lor gătire pentru balul verii acum sfârșit, sau vreun sturz prins într'o capcangă de-a lui Moș Panait.

Nu mi-e teamă de strigoiul lui. Îmi surîde. Adesea'i surprind pasul de pâslă — și chiar scârțâie scândurile. Uneori ghicesc că râde — și afară'l îngână o mierlă. Parcă e mai viu decât când trăia. E mai

www.digibuc.ro

grav, mai desăvârşit. Niciodată nu mi-a fost atât de prezent.

— „Dane, tu eşti acela care trăeşti cu adevărat — nu eu. Ai să mă duci după tine, cu tine, dincolo de moarte, prin veacuri. Va trebui deacum să renunţ la intimitatea aceasta stranie — adâncă.

Eşti atât de prezent încât sigur sunt că dacă te-aş chema, glasul tău adevărat ar răspunde. Dar nu voiesc să cerşesc morţii svon de viaţă.

23 Noembrie. Tot ce-am scris eri e copilăresc. Prezenţa aceasta e rodul unei închipuiri turburate. Fiinţa lui întreagă s'a risipit prin stihii. E vibraţie. E undă. E rază.

Ora 6 seara. O luciditate drăcească. Sângele îmi pâlpâie'n artere ca o flacără nerăbdătoare să devie vâlvătaie mistuitoare. Gândurile turburi s'au risipit. Nicio întrebare, nicio nedumerire nu mă mai chinueşte. Nu mă mai supără contigenţele. S'a făcut în mine o linişte mare — o genune de lumină unde şueră cuvintele. Gânduri mă strefulgeră. Sunete mă leagănă. Mi se

www.digibuc.ro

învoltă parcă în suflet o floare de azur strălucitoare. **E clipa menirii mele.** Clipa chemată cu atâta sete — Acum pot — acum trebue să scriu. Dar geme portița dela prispă. Ce-o fi voind moș Panait ? Pesemne aduce gazetele și pâinea dela oraș. E plecat de eri dimineață.

(Rândurile ce urmează sunt atât de încurcate, scrisul atât de nervos încât ai putea crede că sunt scrise de altcineva. Unele cuvinte nu se pot desluși).

Ce mă face să notez în acest caiet cele întâmplate aseară? Poate dorința de a **(cuvinte necitețe)** sufletul. De a-mi dovedi mie-însumi că nu sunt încă nebun de vreme ce înșir subiectul, predicatul și obiectul. Trăsura vine abia peste un ceas. Am să scriu până ce va sosi. Apoi **(cuvinte)** scoarțele se vor aprinde mai anevoie dar hârtia se va mistui îndată. Ce chin poate fi mai grozav ca acela de a nu-ți putea defini ție însuși **(cuvinte necitețe)** un adevărat cataclism spiritual. O prăbușire în neant. Veșnic îmi va sta dinainte titlul în

www.digibuc.ro

litere de un deget ce brăzdează în tot la'ul prima pagină a ziarului: **Aviatorul Dan Pelu trăiește! Singapore 22 Noembrie... O corabie indigenă a descoperit pe o insulă coraliană...**

Numai un om care își citește osândirea la moarte poate să fie cuprins de asemenea panică. Încă nu înțeleg ce s'a întâmplat cu mine. Inima mi-a încremenit.

Văzându-mă, că mă prăbușesc pe scaun, cu ochii ațintiți în caiet, unde pe pag'na albă scrisesem doar cuvintele **Capitolul întâi** — nedumerit moș Panait m'a întrebat cu sfială de n'a murit cineva...

Nu — dimportivă — i-am răspuns. Doar un strigoi a murit.

Glasul meu i s'a părut pe semne atât de ciudat — și vorba de smintită, că m'a privit lung, a jale și dispreț, apoi a' ieșit binișor.

www.digibuc.ro

ȘOIMANA IAZULUI

(portret de străbunic)

www.digibuc.ro

Bătrâneţa, vecină veşniciei...

Joubert

Abia mistuit dintr'ai săi a şi - intrat în poveste.

Il apucasem bătrânel, strănepoţii lui, însă nu ţinem minte de-a-lungul copilăriei noastre Conu Mache să fi îmbătrânit... O

www.digibuc.ro

taină ce ni s'a lămurit târziu : își cănea părul și mustățile, viața toată s'a scăldat la gârlă și zilnic a umblat pe jos o sută de minute. Numai firea îi da pe față anii. Se făcuse țâfnos ; vorbea în dodii ; nu se mai avea bine cu nimeni și nimic afar'de multele-i tabieturi în a căror tovărășie îndelunga sa bătrânețe curgea ca un vis încântat.

In atâtea rânduri i-am auzit nepoții povestind pe'ntrecute „una bună a lui nenea Mache", că m'am dedulcit la toate acele amintiri. Mi-a cășunat să rechem ciudatul chip al unchiului-mare, fercheș totdeauna și țanțoș în mantia sa cea vișinie, cu jiletca încheiată în năsturei de opal, carfiță de ametist la legătură și vestitele-i botine cu scârțâitori, ce ne minunau.

Dintâi să-mi îngăduiți să redeștept vremile cele albe ale tinereții sale, trecută toată alături de o soră, — Ancuța Corbeanu, — la conacul din Mojreni, când isprăvile și năstrusniciile lui buimăceau o lume întreagă...

Prin ce vreme s'a 'mplântat el acolo, nu se știe bine. Poate prin leatul acela de

www.digibuc.ro

aur pentru Români al venirii Domnitorului Carol Intâiu. Dela Mojreni, spun unii, a'ntins o goană cu iuţii lui telegari până la Goleşti unde Principele făcea popasul serii din 9 Mai. Pentru un regalist înflăcărat cum era Mache Dobrogoste a fost o zi sublimă. Mai se spune că se înscrisese de foarte tânăr în partidul „Albilor", îndată ce se înapoiase din străinătate, după moartea părintelui său, Istrate Dobrogoste, Căminarul. Intrase la „Albi" şi din aplecare şi mai ales dintr'un simţimânt de dragoste pentru capul lor, Lascăr Catargiu, văr îndepărtat cu el. Când junele „pantalonar" s'a pomenit cu moşioara dela Grindeşti şi cu niţel chiag, uitând de mânuitul învăţăturii, s'a pus pe ucenicie politică pătimaş, că'n tot ce făcea. Fratele lui mai mare, Iancu, care luptă de mai mulţi ani în aceiaşi tabără, se pricopsise c'un „Casierat general", slujbă de răspundere grea pe acele vremi de restrişte financiară. Şi i s'a'nfundat curând.. .Fost-a vânturatic ori răzbunatu-şi-a pe dânsul vre-un politician din Opoziţie ? Pe semne că şi una şi alta. Oricum, când „Roşii" vin la putere îl găsesc vi-

www.digibuc.ro

novat. Iancu aleargă la frate-său rugându-l să puie Grindeştii zălog pentru el până la judecare. Mache nu pregetă. Totul însă e zadarnic. Judecata hotărăşte scoaterea la mezat a moşioarei chezaşe spre a despăgubi Statul! „Albii" primesc în acea zi o măeastră lovitură...

Iată, cu puţine vorbe, dece el, care avea totul spre a trăi în tihnă şi belşug, la casa lui, a ajuns de tânăr boier scăpătat, bătând uşile pe la neamuri.

Dar în pervazul larg al uşii conacului de la Mojreni îl întâmpina chipul voios al Ancuţei.

Mulţi chiar s'au mirat că dânsa tocmai, care nu dovedea cu poşidicul, îşi luase belea în cap pe copilul ăsta mare de Mache, mai nebun decât cei „şapte diavoli" ai dumneaei.

Conacul din Mojreni de pe o măgură stăpânea ca un foişor mănoasele plaiuri ale Prahovei. Dintâi îţi pare toată casa un cerdac. Nu te dumireşti pe unde pot fi încăperile. E şi minunat cerdacul! Valuri

www.digibuc.ro

de verdeață se revarsă de pe coperișuri, se ridică dela temelii, perdeluind tot parmaclâcul, dând locului răcoarea unei peșteri. Când îi sui treptele trebuie să te pleci pe sub vițele gherdapului vegetal. Apoi să-ți croiești ochiu prin caprifoiu și zorele spre a te putea desfăta din plin de priveliștea moșiei, cu hotarele sale de nuci bătrâni, deșternându-se lin către prundurile gârlei ce licăre ca o brăcea de serasir pe geana câmpului. In umbra cerdacului, bălsămită, se trece mai toată vremea anotimpului frumos. Acolo își înfloară coana Ancuța izvodul, își întinde pasiențele. Acolo auzi, în tot lungul după-amiezelor de vară, răpăiala tablelor, cu vorbe sărate și hazuri când n'are conu Mache „piatră" și când popa Ștefan o ține numai în „dușeși" ori când se întoarce zarul și intră Sfinția Sa „la gherase", dând numai „epiecuri"...

După asfințit toată lumea intră, pentru cina, în „Salonul Mare". Sburdălnicia, agerimea din timpul zilei se domolesc sub molcoma strălucire a lămpii. Căpșoarele copiilor se bălăbănesc somnoroase, alcătuind boieroaicei vrednice și fără cusur o galeșă

www.digibuc.ro

cunună de har. „Salonul Mare" are înfățișarea aspră: veșnic întunecos, cu sofale bogate și largi, pe pereți cu grele covoare brăzdate de hangere încrucișate, cu măsuțele cele joase bătute în sidefuri. Peste toată risipa aceasta răsăriteană e răspândită o îmbelșugată mireasmă prin care se îngână balsamul lemnăriilor vechi c'un parfum tainic de sulfină. Mirosul de odinioară nu s'a irosit în cugetul celor care l'au sorbit, în copilăria lor; și azi, când ei îl adulmecă pe undeva, chipul li se înseninează și îi auzi șoptind: „Miroase ca la Mojreni..." Din amintirea de parfum le răsare atunci dinainte falnica încăpere, cinele cuminți, încântatele locuri pe unde doar o movilă a rămas cuprinsă de amarele miresme ale boziei.

Conacul din Mojreni ce afar'de cerdac și Salonul Mare avusese dintâi numai două tatacuri, an de an s'a 'ntins cu felurite nămestii, pe măsură ce creștea și familia Corbeanu. Conu Mache căpăta două odăi bune deasupra șopronului de trăsuri, și, fără îndatoriri, mai toate drepturile unui adevărat stăpân. Soarta îl despăgubea de pierderea Grindeștilor întemeindu-l tartor acolo

www.digibuc.ro

unde sora lui îl poftea drept mosafir. Şi n'ar fi fost chiar un rău dacă el n'ar fi avut cusurul să vadă tot pe calup mare...

Pentru acest cuvânt îi displăcuse dintru început priveliştea parcului dela Mojreni. Sădit de răposatul soţ al Ancuţei, Alecu Corbeanu, aşa numitul parc împlinea vre-o cincisprezece ani şi se înţelege că denumirea mai mult de viitor se lega, că pe atunci era doar un crâng de arboraşi subţiiori şi dalbi ca sfinţii din icoane. Coana Ancuţa căta la dânşii ca la copiii ei; în ulmii, carpenii şi salcâmii aceia mai stăruia ceva din sufletul răposatului.

Nenea Mache însă se plictisise de încetineala cu care ei creşteau, şi către sfârşitul iernii, — întâia ce o petrecea la Mojreni singur cuc, aşa cum aveau să-i treacă cele şaizeci câte a mai trăit, — se hotărî să puie ferăstrăul în crânguleţ spre a-l întineri, deşi alt cusur n'avea decât că era prea tânăr. Încălzind pentru el singur casa întreagă, terminase lemnele, şi era mândru că făcuse dintr'o mişcare două treburi bune. Dar când purcese împrimăvărarea peste tot locul, în parcul din Mojreni iarna zăbovea

www.digibuc.ro

precum în ograda uriașului câinos din povestirile lui Wilde. Iar el se preumbla zilnic printre copăceii cei schilodiți, ca gâdele între mucenici, sau, cocoțat pe un scaun, cerceta cu lupa trunchiuleții retezați... Nicio picătură de mâzgă! Nicio nădejde de viață! Și se apropia vremea când avea să sosească Ancuța! Era mai dosădit din zi în zi. Pierduse orice nădejde când, într'o dimineață, un mugur s'a ivit... apoi alții! Nu-și credea ochilor de bucurie!

Neamul Dobrogostilor va fi poate de multă vreme stins când cei cari străbate-vor pădurea bătrână din Mojreni se vor mira că toți copacii au o curmătură în jurul tulpinei, — rană mărturisind pățania vestitei gâtuiri din tinerețe...

Dar timpul reînsuflețea încet, încet copacii, ștergea supărarea Ancuței, sădea planuri noi în cugetul nestâmpăratului Mache. Îi abătu atunci să facă o moară. Nu se putea împăca el cu gândul că o moșie fără moară este o moșie! Surorii sale îi toca numai stăvilar, grindei, crivac, prisnel și

www.digibuc.ro

căpistere! „Nu-i păcat, Ancuţo să se piardă fără folos aşa binecuvântare de gârlă? Vezi tu, moara e inima moşiei. Şi unde pui că ei nu-i pasă de grindină, de prea ploios, de prea secetos... Ei! de nu mă mânca fript Iancu, câte nu făceam..."

— „Bine Mache!" — se oţărea atunci soră-sa, — „şi ce-ar'să-ţi macine moara dacă-i secetă?... Vânt?... Mie nu-mi îndruga verzi şi uscate dacă nu te pricepi!"

El se depărta bombănind. La masă tăcea mâlc, câte trei zile în şir. Îşi ocăra nepoţii pentru toate nimicurile. Văzându-l aşa încăinat ea îşi luă seama în cele din urmă şi se hotărî să facă moara cu el în tovărăşie, el adică iazul şi ea moara. „Să vedem" — spunea, — „ce ispravă vom face!"

Dar cu iazul era mai anevoie decum crezuse. Apa gârlei trebuia întoarsă la vreo două sute de stânjeni în sus, ca să fie scoc bun; apoi răstoaca, întăriturile.... O sută de braţe munciau, şi treaba parcă sta pe loc Doar gologanii curgeau!

Spre norocul lui, în primăvara anului a celuia, 1871, prin luna Martie ,au venit „Albii" la putere. Vărul Lascăr, Preşedintele

www.digibuc.ro

Consiliului, îl numi subprefect în Prahova.

Atunci curat că i-a venit lui Mache apa la moară...

In vreme ce coconaşul sta tolănit într'un umbrar, priveghind, chipurile, lucrul şi zicând din flaut, cu cochii într'aiuri, moara se înălţa sub puterea parc'a unei vrăji. După o săptămână a'nceput să ciuruie aurul cel curat ce avea să-l grămădească coana Ancuţa în scrinuri...

Şi moara mai huruie şi azi.

Nenea Mache, sub umbrarul său, cugeta cum să se lepede mai de grabă de gloabele şi de daradaica Ancuţei; că doar n'avea să-şi facă astfel inspecţiile, să-l râdă toată lumea!... Ii trebuia un echipaj vrednic de un subprefect. Nu chibzui mult. Trimese îndată un samsar peste graniţă să-i cumpere la vestita herghelie din Mezoegheşi o pereche de armăsari arabi de Hedjaz pe cari îi văzuse mânzoci cu câţiva ani mai în urmă la **Expoziţia Regională din Craiova.** Ca sublocotenent de cavalerie ce fusese în armată, îi plăceau caii şi se pricepea îndeajuns. Incă de pe atunci pusese ochii pe mânzuleţii ceia galbeni, de soiu mare, bine

www.digibuc.ro

cumpăniți, cu capete pătrate, nări de leu și ochi vioi, catifelii, de vădană. Visase să-i poată dobândi odată... Intr'o vreme află că Brătianu voise să-i cumpere tânărului Domnitor, Care însă, aflând despre dorința dregătorului său, îi zise **că-I sunt mai dragi decât armăsarii arabi căluții plaiurilor românești ce-L adusese într'o goană de poveste dela Turnu-Severinului la palatul Său din București...**

In timp ce samsarul gonea spre Sibiu, Mache se ducea la vestitul caretaș din Precupeții Vechi, Tase Dudeanu, cerându-i de poruncească „un faeton ca'n basme". Pe Șelari cumpără două rânduri de tacâmuri fierecate în argint, împodobite cu tot soiul de alămuri, zorzoane și canafuri; haină de catifea vizitiului cu ceaprazuri și fireturi aurite ; codărișie purtând pe un inel, săpată, pajura Dobrogostilor.

Când sosiră caii, nenea Mache uită și moară și table și flaut și mai toate cele pământești ! Era cufundat în fericire și în cărțile de ipologie. Intr'atât chiar îl buimăcise

www.digibuc.ro

pe popa Ştefan cu anatomia cavalină că bietul paroh mai mai fusese să se împiedice de o enartrosă şi de un pterigoidian, — mi-lueşte Doamne! — în temeiul slujbei!

— „Când zici mata, Coană Ancuţă, c'ar să-i treacă şi toana asta?"

— „Niciodată, Cuviosia Ta, niciodată!" — clătina dânsa capul, arcuindu-şi buzele în jos. „E boală fără leac..."

Vorbind aşa în taină cei doi priveau cu îngrijorare din ceardac cum se muncea toată argăţimea să înhame armăsarii cei spăimoşi ce umblau numai în desghinuri, jucau în şleauri şi băteau pământul.

Vestea se răspândise repede prin satele învecinate, şi, în ziua aceea, de-alungde drumul Ploieştilor se adunase toată suflarea de prin meleagurile vecine ca să vadă „smeii boierului"..., femeile cu mâna la gură, a minunare, bărbaţii cu pălăria pe sprânceană, a bizuinţă.

Celor care şedeau îngrămădiţi dinaintea porţilor li se păru o clipă că zapciul pregetă să se urce pe capră. Insă era prea târziu ca să mai dea îndărăt. I-ar fi crăpat obrazul de ruşine. Cam galben la faţă în-

www.digibuc.ro

șfăcă hățurile din mâna argaților și porni.

Când pe dinaintea tuturor au trecut sirepii cu nările în vânt, nechezând și ardicând copitele de doi coți, iar într'un vârtej de pulbere li s'a arătat zapciul opintindu-se din răsputeri din călcâie în tăblia trăsuricii ce sălta peste hârtoapele drumului ca un buluc pe povoiu, ciuruind scântei după roți, atunci un fior de groază străbătu toată mulțimea și muierile se încruceau...

Din goana pârdalnică ce vrând nevrând întinsese până la Ploiești, Mache se înturnă în chip de făt-logofăt coborît cu praleii lui din negurile basmului, dar și dăulat, cu palmele sângerate, cu piedecele tocite până la muchie! Nu-și pierdu cumpătul: puse armăsarilor zăbale mai sdravene și, cum nu se bizuia nimeni să se urce alături de el, îngreună trăsurica cu câțiva saci de nisip, se puse zilnic să bată câte vreo două poște „pentru ca să-i moaie nițeluș".

Prinse mare slăbiciune de ei. Poftea lume la Mojreni înadins ca să se fălească cu ei. Erau și vrednici, ce-i drept, de toată lauda, lați în piept, cu grebenul înalt și uscat, drepți și scurți de șale, frumos prinși în de-

www.digibuc.ro

şerturi, cu spata şi iile muşchiuloase. Pe sub învelişul de atlaz al pielei se izvodesc vinele ca nişte funii bine înstrunate. Dintru început el le făcu un grajd nou, la loc ferit, cu uşi largi de un stânjen; cu podina povârnită din cărămizi; cu stănoage căptuşite. Niţă, vizitiul, neîncumetându-se să vadă „de aşa balauri", se făcu stăpânul vizitiu şi rândaş.... Se scula până 'n ziuă, le rânea, îi ţesăla, le împletea percica şi cozile, le măsura obricariţa de ovăz. După drum, — cât era de subprefect, — îşi sumetea mânicile şi pune-te boierule şi-i sumuţă, toarnă pe ei găleţi de apă, freacă-i cu şomoiogul, cercetează-le armii şi chişiţa, unge-le copitele ! Nu se ducea la culcare până nu punea păturile pe ei. Se topea de dragul lor. Nu mai avea somn. Il călcau prin vise tâlharii : atunci sărea din aşternut, buimac, ca la foc. trăgea halatul pe el, şi, ca un strigoiu, se strecura binişor spre grajduri, cu pistoalele întinse. Numai când îi auzea molfăind de temeiu, forâind domol şi vânzolind căpestrele, a bun traiu, Mache se liniştea. Totuşi nu se îndura să plece. Se aşeza acolo, lângă ei, sorbind adânc mirosul stifos al

www.digibuc.ro

grajdului ce-l aromea ca afionul. Uneori argaţii îi aflau dimineaţa dormind pe vreun cioltar, cu pistoalele la căpătâiu...

— „Mache te-au smintit paraleii tăi!" — îl mustra Ancuţa.

Dar el nu se sinchisea de acarele ei. Alte griji îl frământau.

I se rupea inima c'are să-şi prăpădească armăsarii şi faetonul pe aşa pustiite drumuri... Pe atunci îşi puse în gând să facă, în viitoarea guvernare a „Albilor", o şosea mai straşnică chiar decât a lui Kiseleff.

Prilejul sosi curând, prin 75. Mache era iarăşi, negreşit, subprefect în Prahova. Chibzui atunci să tragă şosea mare din porţile conacului, prin lanurile coanei Ancuţăi, până 'n pragul morii. Un asemenea plan era, se înţelege, peste măsură de greu de împlinit, cel puţin în cât privea învoirea Ancuţăi. Nu ştia cum să aducă vorba despre planul său. Dar într'o zi, la cafeluţă, adulmecând că sora lui se afla în duşi buni, chir Mache răsucindu-şi mustaţa şi privind într'aiuri trase cel dintâi ibrişim la ceea ce-l frământa :

www.digibuc.ro

— „Şi ce-ai zice tu, Ancuţo dragă, de un drumuleţ de aicea până la moară... O plimbare dumnezeiască..."

Coana Ancuţa crezu întâi că el glumeşte, dar când luă seama că vorbeşte serios se supără rău de tot: „Auzi dumneata! drumuleţ prin porumbiştile mele!! Doamne, când o să te coci şi tu la minte!!!"

Dar ceapcân cum era şi obişnuit să capete întotdeauna tot ce dorea, Mache nu se da bătut. Mereu aducea vorba cu umbra... perspectiva... oamenii plătiţi de Cârmuire... şi pân'a creşte parcul mare...

— „Să nu mai vorbim de parc!" — îi tăia vorba coana Ancuţa.

In cele din urmă precum se şi acceptase, o înduplecă: „Poftim, fă-ţi şi sminteala asta, dar să nu-mi mai vii cu alte pantazii c'o să fie degeaba!" Din trăsură, plecând la băi, îi mai spuse:

— „Mache, să nu care cumva, mă auzi, să fie mai lat de un stânjen!"

— „Ai cuvântul meu, Ancuţo", — se jurase dânsul, cu drepta răsfirată în dreptul inimii.

Dar în aceiaşi zi trimise pomojnicul cu fir-

www.digibuc.ro

man că toată suflarea din comunele Colțești, Grindești și Mojreni să iasă, dimineața viitoare, la angară.

Treaba merse repede de tot.

In cinci săptămâni pe sfoara de moșioară se lunga gogeamite șleaul de drum, lat de 12 stânjeni, lung de peste jumătate poștă, bătut, șănțuit, pe margini cu răzor și cu lăstari de plute.... Atât de alb era și drept că-ți părea, privit din ceardac, un stâlp de tibișir sprijinind în capătul său cel subțiat, ca pe un chivot, moara boierească.... „Drumulețul" ce înghițise o bună parte din tarlalele coanei Ancuța Corbeanu a fost dat folosinței obștești cu mare alai, fanfare și pocnete de biciu, fiind de față Domn' Prefect și Dom' Ministru de Lucrări Publice. Dar drumul cel mare trebuia păzit, ca să nu-l prăpădească vitele sau copiii; și nu era lesne de priveghiat o cale de peste cinci mii de stânjeni...

Atunci conu Mache cumpără un ochian de toată frumusețea, pe crăcane de alamă, și începu a-și trece ziua în ceardac, cu bărbia în palmă, cu coatele pe genunchi, cu o-

www.digibuc.ro

chiul la țeava lunetei. Se înțelege ca această putere vizuală nu-și îndeplinea menirea decât cu ajutorul celei executive. Mache orânduise tot spre a-și duce înfăptuirea la bun căpătâiu. La câțiva pași de ceardacul schimbat într'un observator ședea încremenit un gubav de călăraș-cu-schimbul, cu ochii mereu la stăpân. Alături o gloabă cu tarnița pe spinare se scutura într'un roiu de muște, întinzând gâtul la buruienile din marginea casei. Cred că nimeni nu-și amintește de Mojreni făr' de acele două ființe ce păreau întruchiparea veșnicei iobăgii omenești... Atunci când boierul începea să dea semne de neliniște, românul înțelegea că negreșit ceva i se alicise în „istroment", iute își deslega mârțoaga și aștepta, smirna, porunca zapciului.

— „Tănase !"

— „Porunciți, Coane."

— „Dincolo de puțul lui Enache se mișcă c dihanie... Dacă-ți scapă, carcera te mănâncă ! Haid' ! Ai venit ? !"

Vorbele astea îl înghețau pe bietul ostaș care nu știa nici de va ajunge, dar să și fi venit. Se arunca pe cal, îl punea la trap a-

www.digibuc.ro

nevoie buşindu-l cu pumnii, stricnindu-l cu capetele dârlogilor, ca un zănatic.

Cei de la conac trăiau clipe minunate de încordare. Copiii se făceau sălbatici : băieţii se luau la trântă, fetiţele îşi dăpărau coadele. Mache se lupta cu ei mai abitir ca un pusnic cu haita duhurilor necurate, şi isbutea să-i alunge de lângă ochian cu aghiasmă de scatoalce, din cele rupte de-a-dreptul din raiu. In asemnea împrejurări mai întotdeuna punea mâna pe ochian Paulina, că era iute de ghiare, rea de gură ! O porecliseră „Sgatia" şi nu o iubea nimeni. Când hălălaia se mai potolea, toţi se adunau iarăşi în jurul ei :

— „Sgatio, Sgatio", — o îmbrânceau fetiţele, — „spune-ne şi nouă ce vezi, şi-ţi dăm cinci parale !" (De altceva nu ştia).

Dar Sgatia, socotind pe semne mita neînsemnată, sta cu braţele ridicate vrăjitoreşte. cu degetele răsfirate şi cârligate, şuierând numai între dinţi chiar ca puiul de şarpe...

Când nenea Mache rostea cuvântul fermecat „Gata", ştiau cu toţii că Tănase a pus mâna pe dihanie. Se pornea atunci un joc diavolesc în jurul ochianului ce sălta şi

www.digibuc.ro

el ca vrăjit în cele trei picioroange, spre spaima stăpânului care trebuia iarăși să împartă din aghiasmă... „Nemernicilor ! îmi prăpădiți luneta !"

Dar bazaconia nu se terminase; urma judecarea și pedepsirea vinovatului la care nu se cădea să stea de față copiii. Se ascundeau, și era nou prilej de ceartă pentru prioritatea celor mai bune ascunzătoare.

Tănase sosea în trap mărunt târînd de iacaoa cămășii vreo cioropină care se sbătea și se căina, parc'o ducea la tăiere.

— „Asta-i tâlharu, boierule!" — se rostea Tănase, rotind ochii de gâde. „Iac'a rupt o nuia din plute".

— „Elei ! baragladina dracului ! te învăț eu să-mi prăpădești copacii !" — amenința cel care retezase întreg parcul Ancuței. — „Să i-o rupi pe spate, Tănase, ca să afle tot neamul cioresc ce pățește cine-mi atinge șoseaua..."

„Uliuu !... mă omoa... răăă bo... ie.., ruuu!..." răcnea becisnica pe când din ceardacul nalt Conu Mache Dobrogoste,

www.digibuc.ro

zapciu de Prahova, cu două degete prinse subțioară, număra cele zece de el legiuite lovituri de nuia pe pulpele arămii ale vinovatei.

Iată prin ce minune au dăinuit lăstarii lui nenea Mache, ajungând plutele falnice și pletoase ce așternd azi umbra lor viorie pe toată „Calea Zapciului".

Insfârșit avea un drum vrednic de echipagiul său, pe care să-și mai obosească „paraleii".

In toate zilele, sub amiazi, și când avea chef și când nu, întindea o goană până la moară. Când îi ținea o singură zi nescoși din grajd, începeau să necheze, să bocănească din copite, să smuciască de căpestre, așa fel că oamenii se temeau c'au să plece cu grajdul după ei.

Conu Mache mai luase obiceiul, toți anii, pe la Sânziene, să-și înceapă băile la iaz.

Se scălda potrivit unui tipic ciudat, după poveștele negreșit citite prin cine-știe-ce cărți neguroase. Priponea armăsarii sub un șopron, se desgolea în tufăriș, intra drept la

www.digibuc.ro

bulboacă, se încujba câtva timp ca un cariatid sub năvala spumoasă a gherdapului. Apoi se lăsa înnot mai devale, la taina apei și, prinzându-se de vreo funie plutitoare de losnișor, se da afund până la bărbie, stând așa nemișcat, doar cu nasul pe afară, până ce-l răzbea dârdâiala. Numai atunci ieșea, se îmbrăca într;o clipită, alerga o bucată de drum cu armăsarii de dârlogi, în trapul lor întins, sosea la conac hămesit și flămând ca un lup.

La iaz o cunoscu pe Zamfira.

Era într'o duminecă.

După obiceiul său conu Mache șade nemișcat în gârlă. Deodată zărește mai la vale, după cotitură, unde-i malul mai tufos, o româncă înaltă, trupeșă, frumoasă ce se pregătește de scăldat. Ea se uită primprejur sfioasă ca o ciută ieșită la luminiș. Dar moara stă, e sărbătoare. Doar niște sturzi se sburătuiesc pe sub frunzare. Când și când o cobiliță străbate seninul ca însăși o licărire întrupată a apei sclipitoare. Fata își netezește șoldul și sânii țepeni, a înfrigurare,

www.digibuc.ro

ca şi cum mai ar intra şi mai s'ar răzgândi. Îşi înalţă braţele deasupra grumazului galeş plecat, îşi strânge cobelcii cei arămii, lăsându-şi povara trupului pe un singur călcâiu, celălalt abia dacă atinge prundul... Ca şi Anadyomena cea zugrăviă de Chassériau, toată unduire, legănare, ademenire, închipuind atât de minunat tainica îngemănare dintre fiinţa elementului nestatornic şi firea cea femeiască... Aş crede că în clipa aceea fantelui care şedea pironit în tainiţa cea gheţoasă cât pe aici să i se despice laba piciorului, să i se aluneze nasul, să-i mijească două cornuleţe de ţap...

Se întoarse acasă năuc. Mânca pe fugă. Fuma tot mai mult. Se făcu posac şi ţâfnos. Alerga la moară de câte două ori pe zi. Se întâmpla să uite uneori de hrana armăsarilor! Nu auzea ce îi spuneai. Se plimba. Visa. Sub seară se urca la odaia sa, şi, aşezat pe pragul ferestrei, cânta din flaut. Ahturile melodioase se răspândeau prin amurgul cel veşnic senin ca stoluri de fluturi aurii, viorii...

— „Ce ai, Mache?" — îl cerceta mai în

www.digibuc.ro

glumă, mai în serios sora lui. „Parc'ai fi amorezat!"

— „Cum de nu! Na, c'ai şi brodit-o!"

Dar într'o după-amiază pe când el privegheiază „calea", degetele încep să-i joace pe ţeava ochianului. Sare de pe scaun, smulge dârlogii din mâna călăraşului, se aruncă în şa haiduceşte şi se face nevăzut.

Coana Ancuţa pricepu atunci „c'a brodit-o"...

— „Haida deh! haida deh!" — mormăia ,tot mai roşie în obraji, mişcându-se de colo până colo, — „asta-i pune vârf!"

Şi la urma urmei, Coană Ancuţă, ce era de mirare că frăţiorului matale care şedea într'una la ţară singur singurel i s'au aprins călcâile după o fată ochioasă şi nurlie...? Aşa pe semne te-ai socotit şi dumneata, în cugetu-ţi limpede, când, în seara ciudatei întâmplări, ai dovedit atâta înţelegere.

Chiar ziua viitoare la Mojreni se auzi o veste neaşteptată: pe morarul Neacşu îl luase Cocoana paznic la curte, iar de morar ci-că tocmise pe Florea Cherapleşu, din

www.digibuc.ro

Colțești, ăl de are o muiere frumoasă nevoie mare, Zamfira...

Cum suna învoiala dintre stăpâna Mojrenilor și morarul cel nou nu știa nimeni. Una din îndatoririle acestuia însă s'a dat pe față dintru început. Zamfira începu să vină cam des pe la curtea boierilor cu bărdăcuța de smântână, cu legătura de ouă, cu coșulețul de mure. Intra pe portița dinspre livada de meri. Mergea mândră, legănându-se nițel din șolduri, și când îl zărea în pervazul ferestrei pe Mache care o pândea, Zafiruța iuțea pasul trimețându-i solie un prelung zâmbet cu drăgănele.

Era numai sclipiri.

Parcă toată floarea fânețelor se aninase de zeghiuța-i înfirată, de iia cea de inișor urzită în arnici negru și roș de catrința încrețită, cu alesături de betelă. I se bătea pe șold ciucurii betelui bine strâns peste mijloc. O mușcată sclipea ca o podoabă în părul lăut și sclivisit ce i se mlădia unduios de ambele părți ale frunții, pe la coada ochilor micșunii, și se lega pe ceafă, sub colțul gimbirului de atlaz, după portul de acolo într'un conciu mic gătit cu „cordică".

www.digibuc.ro

Cu timpul Zamfiruța se dovedi femeie ispitită într'ale dragostei. Știa să-și facă glasul mierluitor, să furișeze când o privire ahtonică când una tânguioasă, să capete tot ce dorea. Și poate că Ancuța s'a slujit de nadele și de colachii Zamfiruței spre a-și hotărî cerbicosul frate să vândă armăsarii și să-și cumpere doi căluți cuminți, ca toată lumea să se poată plimba... Căci pe atunci Mache se învoi să-i vândă, și cumpără o pereche de roibi frumoși de tot. Coana Ancuța și copiii se despăgubeau însfârșit de vremile avane ale „Smeilor"!

Mai în toate zilele se arăta acum prin sat trăsurica ticsită de lume, cu Niță pe capră. Se mai schimbase ceva: de unde înainte toată grija lui Mache era să-și mai „osteneasca armăsarii", azi, pe dindoasele, se tot îngrijura să nu-si „omoare roibii"; și poruncise ca după fiece drum să-i ție ziua viitoare la grajd, în cât de mult ce se îngroșară copiii i-au botezat „Pepenii".

Se înțelege că, afar' de vinderea „Smeilor", Zamfiruța căpătase și alte hatâruri de la iubitul ei. Ii cumpăra la București cămășuțe de atlaz, ciorapi de mătase străve-

www.digibuc.ro

zii, parfumuri aprige, tot soiul de marafeturi dintr'acestea de care se slujesc desfrânatele Bucureștilor spre a piprea buiacele lor petreceri. Cât despre bani, morărița sdrumicase repede bruma de galbeni și de ruble rămasă de pe urma armăsarilor și a zapcialâcului. Totdeodată avea grijă și morarul să nu-și păgubească stăpânii prea puțin...

Pe semne însă diavoloaica își găsise vreun marghiol prin apropriere și începuse să mai greșască drumul conacului! Când Mache află despre asta, pișcat de zulie, alergă la morar și-i ceru socoteală de purtările Zamfirei strigând că dacă nu-i în stare a-și păzi nevasta se poate cărăbăni îndată, și că n'are nevoie de magopațe pe moșie! Morarului nu-i venea de loc la merechez să strice așa chilipir de cădrășie, de pandoliile Zamfirei, și cred că'n ziua aceea românul nostru avu grijă să se mai adevereasscă încă odată strămoșeasca zicală că femeia nebătută este ca moara neferecată.

Dar ca să se poată bizui că Zamfirei n'are să-i mai vie gust de hăimănit, omul nostru chibzui s'o petreacă chiar el de acum înain-

www.digibuc.ro

te până la conac. Venea cu ea agale, se așeza la bucătărie, cu luleaua 'n gură. cu ulcica de rachiu dinainte, și uneori îl fura sfântul așteptând.

După cum dăruia Conu Mache lui Cherapleșu tutunul cel dătător de răbdare, tot așa, spre a-l îmbia la mai multă nădejde, — fiindcă „Roșii" se așezaseră parcă pe vecie ! — dintr'un gând sărat de om subțire îi trimise într'o zi vărul Lascăr o prea frumoasă lulea adusă dela Istambul și douăsprezece cutii de tutun „super-lux", din acela cu iz de anison și miere. Luleaua era închisă într'un călaf de saftian, pe o perniță de mătase, ca un curat giuvaer. Imaneaua e de chihlimbar samaniu, vâsciorul și ciutura din spumă-de-mare. Odorul închipuește un culcuș pe care o micuță Leda de fildeș, despletită, soarbe sărutarea pârdalnicului lebădoiu care îi acoperă genunchii cu aripele.

Era copleșit Mache de gluma minunată a vărului, și uimit mai ales de asemănarea dintre iubita lui Joe tolănită pe lulea și Zamfiruța. Doar că morărița era ca pâinea de rumenă și Leda era albă ca artosul...

www.digibuc.ro

Atunci nebunul se puse să tragă cu sete din lulea cât e ziua de mare, ținând-o în vârful degetelor, învăluind-o mereu într'un nour de fum, bucurându-se ca un copil că ceas cu ceas micuța zeiță de fildeș se tot arămește și se tot sporește asemănarea cea ciudată. Dar se prigoriră și plămânii lui Eol. Il luă cu junghiuri la inimă, cu năduf. Căzu la pat.

Coana Ancuța trebui să ascundă fecioara de fildeș care mai abitir ca cea vie îi dăulase fratele.

De când cu iubirea lui, îi mergea vestea de crai mare, de meșter într'ale dragostei, de cunoscător în leacuri de deochiu. Începu să vie pe la el tot lăstăretul din împrejurimi. Mai slabii de înger, cei care se daseră de rușine cu mireasa lor, alergau la dânsul rugându-l de leacuri. Când fata era frumoasă, când i se părea lui arzulie și flăcăul cam bleot, nenea Mache îi da acestuia câteva cocoloașe de miez învelite în hârtie subțire și-l trimetea la bucătărie să le înghită, una câte una, la câte o litră de rachiu, ațintind ochii la foc și numărând între fiecare până la cinci sute...

www.digibuc.ro

Când maladețul își lua înapoi acasă femeia, amețit și vesel cum era, se pomenea vindecat, și nici nu lua seama că boierul îl dijmuise până și la floarea de lămâiță. Astfel Conu Mache Dobrogoste făcea concurență, în felul său, celui mai căutat medic scamator al vremii, lui Dracea, cel cu panglicile...

Luceafărul său politic apuse deodată, când nimeni nu se aștepta.

Era pe timpul unor alegeri vestite în care lupta politică, asemenea mai curând unei bătălii, se încheia zilnic cu răniți și morți. Spre a nu-și omorî căluții în propaganda electorală, Mache mergea o zi cu ei și două cu ai Popii. Lascăr Catargiu îl înștiință pe atunci că fiind în drum spre Sinaia avea să se abată pe la Mojreni, pentru prânz, împreună cu Aleaxndru Lahovary, Boierescu și Costaforu. Caleașca coanei Ancuței merse la Bungeți, — cale de-o jumătate de poștă, — să-i aducă pe simandicoșii domni.

A fost o mare zi, mare în năpaste.

www.digibuc.ro

Până la clipa plecării, ce-i drept, s'au urmat toate cu bine, măcar că la prânz sufragioaica, buimăcită de privirile de criță ale stăpânei sau de vreo mijă a lui Boierescu, scăpase castronul cu sălăți. Coana Ancuța mărturisea pe urmă că văzuse într'astea un semn rău... Oricum, după multă vorbărie politică și după și mai multe linii gălăgioase de ghiulbahar între Mache și Boierescu, — Catargiu pare deodată să se trezească din vis, scoate ceasornicul, îl privește îndelung ca și cum ar fi anevoie de citit, apoi cu voce solemnă rostește nelipsitul „Călătorului îi șade bine cu drumul!" Găzdoaia răspunde cu nelipsitele stăruințe de mânere acolo peste noapte. Mache parcă nu aude nimic din cele ce se vorbesc. Ancuța se apropie și-i strecoară la ureche: „Ce mai aștepți, omule, ca să poruncești să'nhame?!"

Mache se face stacojiu:

— „Roibii mei!? Niciodată! Vrei să-i omoare?! Să-i înhame p'ai popii!"

Sora lui nu stărui. Știa cât de prisos ar fi fost. Dar când vizitiul trase la scară, își dori s'o înghită pământul.

www.digibuc.ro

In hamurile cele frumoase ce atârnau ca niște sdrențe se scuturau mârțoagele popii, cu urechile blegi, deșerturile adâncite, cozile bâcsite de scaieți. Cu pălăria pe ochi, de rușine, Niță strunea cât putea hățurile, ca să le mai salte capetele. In clipa aceea de apăsătoare tăcere a sunat funebră și tăioasă vocea lui Lascăr Catargiu :

— „Nu cumva, dragă Mache, drumul nostru de azi dimineață ți-a ucis căluții, și din desăvârșita bunăvoință pentru noi ai pus să'nhame stafiile lor...?"

Domnii se urcară în trăsură, tăcuți, trimeițând tuturor un lunecos salut, dintr'acelea de campanie electorală. Trăsura se urni greoiu după multe plezniturі de limbă și de biciu, în vreme ce la grajduri răsuna nechezul voios al roibilor ce auziseră zurgălăii.

Din ziua aceea nu s'a mai pomenit la Mojreni de vărul Lascăr și nici de Mache Dobrogoste subprefect de Prahova.

Nenea Mache se făcu de pomină și în Războiul de Neatârnare, fiindcă în timp ce bubuia tunul și șuierau șrapnelele el se bărbierea, se dichisea tacticos, ca acasă.

www.digibuc.ro

Astfel câştigase pe lângă „Virtutea Militară" şi gradul de căpitan cu o titulatură de „Cosmetic". Pe porecla aceasta îl ştia toată oştirea ; şi a păstrat-o între nepoţi şi strănepoţi până la moarte.

Pe nenea Cosmetic, cu toane şi tabieturi, l-am apucat la Sâmnicele.

Vânduse de mult roibii, faetonul, ochianul, flautul şi chiar luleaua. Toată avuţia sa era o pensioară de cincizeci de lei pe lună şi un dulap ticsit cu puşti, spade şi pistoale aduse din Bulgaria. Imi aduc aminte că îl supărase pe tata dintru început fiindcă neputând vârî dulapul în odaia cea scundă tăvănită cu grinzi de stejar ce erau fala casei străbune, nenea Mache le reteză pe loc. Câtăva vreme se ţinu de capul tatei să-l lase să facă moară.

— „Ce crezi, nene Mache", — îl necăjea tata, — „că dac'am să fac moară, ai să găseşti şi pe-aici o Zamfiruţă...? Au trecut vremile !"

— „Nu-mi arde mie de al de astea !" — bombănea bătrânelul, — „dar eu vroi să te

www.digibuc.ro

pricopsesc și pe tine cum am pricopsit-o și pe mumă-ta !"

Totuși îi mai ardea de alde astea.

Nenea Mache, acum ca și odinioară, nu se da bătut. Își vopsi părul, mai târziu mustățile. Purta magneți de întinerire. Mergea, dormea, mânca, respira numai după formule medicale citite prin ziare și prin cărți de medicină. Cea mai mică neregulă în organism îl neliniștea peste măsură. Devenea ipocondru. Citea cărți de vise ; credea în boli și leacuri băbești: în sburător și săgetătură, în avrămească și tătinească.

In toți anii, cu ce srtângea din pensioară și dela stupi, se ducea, de Crăciun și de Paști, la București unde locuia numai la „Grand Hotel Broft". Când nu juca ghiulba har cu conu Alecu Boierescu la „Fialkovski" erai sigur să-l găsești la încrucișarea străzilor Luterană-Știrbei Vodă. Acolo se oprea mai mult timp tramvaiul, că se punea calul la dârvală. Nenea Mache ajuta cocoanelor să se urce c'un „Permettez, chère Madame", fericit când putea întrezări străfulgerarea unei glesne subțiri... Il mai întâlneai pe Calea Victoriei, ferchеș și

www.digibuc.ro

țanțoș, cu baston și jambieri albi, măsurând prin monoclu toate femeile, întărind privirea cea cuceritoare cu răsucirea mustății și c'o semețire de curcan înamorat :

„Ochișorii !.."

După aceste nevinovate strengării Mache se înapoia la Sâmnicele pocăit, mahmur, fără o para ! Și patru, cinci luni nu-l mai scotea nimeni din scumpele sale tabieturi. Dela o licitație cumpărase un cadran solar de masă, cu cronometru, pentru care se prinse de o curată patimă. In, fiecare zi către prânz, îl așeza într'o aleie din grădină și sta îndelung aplecat deasupra aparatului ca un vrăjitor, pândind clipa când liniuța de umbră a gnomonului se îmbină cu cea de pe cadran.

Până la acea solemnă clipă în care el își cerceta și-și îndrepta toate ceasornicele nimeni n'avea voie să se apropie măcar la o sută de pași de locul experienței.

Imbătrânind astfel, între cronometrele sale, ajunse el însuși un soiu de mașină, de robot, mișcându-se sub zodia, netrecută la zodiare, a Clepsidrei; cumpănindu-și viața după gravitarea astrului pe care îl urmă-

www.digibuc.ro

rea, aidoma faraonilor, de-a-lungul traiectoriei sale cereşti. Se scula la ora arătată în calendar a răsăritului, intra în casă şi mai totdeauna se culca după asfinţit.

Cea dintâi grijă a lui, dimineaţa, era să dea drumu păsărilor din cotețe. Le număra, punea cloştile, chema de două ori pe zi găinele la boabe, îngenunchiat şi blajin ca un alt Francisc din Asizi. Nu mai era chip să se taie vreuna! Seara căţăia, hâşâia, jăpăia după ele; le sburătuia găfâind în urma lor până le închidea pe toate în cotețe. După aceste îndeletniciri, pregătea singur cafeaua neagră, fierbând-o mult ca să iasă cât mai gingirlie. Apoi se aşeza picior peste picior, în prispă, unde o legumea îndelung dintr'un feligean smălţuit, supraveghindu-şi păsărimea risipită prin curte aşa cum odinioară priveghia şoseaua; privind drăgăstos la sultanelele ce-i îmbelşugau pridvorul. Parcă-l mai văd pridvorul său, ascuns în verdeaţă, grădina prejmuită cu gard viu de măliniţă, grădina sacrosanctă unde pătrundea numai el, unde sclipea un curcubeu de flori. Le culegea numai dumineca: veneau „la

www.digibuc.ro

curte" fetele din sat, cele mai îndrăzneţe, înainte de horă. Bătrânelul desprinde tremurând niţel garoafa, trandafirul, muşcata ce-o aleg ele şi le-o prinde'n păr, privindu-le cu ochi umeziţi.

La ceasurile 10 dimineaţa pornea la plimbarea cea de o sută de minute, fără baston, numai cu o nuieluşă ca să nu-şi stânjenească de fel mersul. Păşea tacticos, până la Olt, — întocmai 45 de minute! — Zece minute se odihnea. Se întorcea în tot atât timp cât venise... Un sfert de veac Conu Mache şi-a făcut zilnic cele o sută de minute de plimbare.

Mai căpătase un obiceiu : curăţatul lămpilor. Era una din îndeletnicirile de seamă ale zilei. La ceasurile 4 se oprea dela orice altă treabă, îşi înnoda un ştergar pe după grumaz, îşi aşeza ochelarii pe vârful nasului şi cerceta lămpile una după alta scormonind şi mucărind fitilurile, poleind sticla, măciulia şi piciorul, migălind la ele până se făceau „lună"!

Dar şi nicăirea n'am văzut lumină mai

www.digibuc.ro

plăcută, mai molcomă ca'n odăile lui nenea Mache...

Mi-l închipuesc şezând pe serile cele nesfârşite de iarnă la masa rotundă, învelită c'un caşmir ; jucând singur table cu umbra popii Ştefan, icnind încetişor şi buiguind tot mereu aceleaşi vorbe sărate, aceleaşi hazuri de odinioară când n'avea „piatră" iar popa o ţinea numai în „duşeşi", ori când zarul se întorcea şi intra Sfinţia Sa „la gherasie"... Şi atât de nepărtinitor juca încât popa Ştefan din raiu, unde negreşit se afla, încă îl mai făcea uneori marţ ! Dar şi când bătea, ce fericit se culca nenea Mache...

Uitasem să spun că vara ducea mare războiu cu muştele şi bărzăunii. Le combătea cu tot soiul de arme, de otrăvuri. In ultima vreme când lunecând pe o scară îşi frânse piciorul din îmbucătura şoldului, zăcu doi ani, cu nădejdea că „se va lipi". Dar cum s'ar fi putut lipi când el într'una se ridica şi se târa până la odaia vecină şi pe prispă ca să cerceteze dacă Lina Chioara, (o ţigancă rea de gură pe care abia o putusem tocmi la el) nu-l fura, dacă-i uda

www.digibuc.ro

cercelușul și sultanèlele. Muștele se înmulțiseră într'atât că-l înebunise de tot pe bietul bătrân. Sta nemișcat ceasuri întregi, la pândă, cu palma ridicată deasupra plapumii, așteptând cu o răbdare de paianjen să-i cadă vreuna în capcană. Când rareori le prindea le rupea aripile și picioruşele și le strivea pe perete cu o mulțumire de nedescris.

Dar se părăginea grădina. In dulapuri armele rugineau. Lămpile afumau pereții. Pe măsuța de căpătâiu sta o fotografie la care el își ațintea privirea păinjenită: chipul unei romance frumoase, cu ochii mari...

Intr'o după amiază de toamnă târzie cu cer de palid smalț l-au culcat în grădina sa unde se iroseau cele din urmă crizanteme, și după o vreme a isbucnit alături un măcieș mare ce de atunci, primăverile, își pleacă rujele cele galeșe ca nefirești sărutări pe somnul lui Mache Dobrogoste.

www.digibuc.ro

RATATUL

www.digibuc.ro

Omul de geniu atinge o țintă pe care ceilalți oameni nici nu o pot zări.

Schopenhauer

Hotărîrea de a pleca, Mihai Vracu a luat-o dintr'odată, fără șovăire, de parcă i-ar fi șoptit-o necuratul la ureche. Și când zic **a pleca,** nu trebue să credeți că Mihai Vracu plănuia să se ridice dela masa la

www.digibuc.ro

care împreună cu „grupul" se plictisea de vreo patru ceasuri, căci aceasta, Elvira o hotăra întotdeauna, şi lucrul se întâmpla de obiceiu în zori. Şi acum erau doar două ceasuri din noapte.

Aşa dar, în grădina de vară **La Apicius,** la două din noapte, un tânăr, părând gânditor, luase hotărîrea de a dispare, de a se surghiuni pentru tot timpul ce-i mai era sorocit a trăi. Iată un fapt vrednic de interes, nu este aşa?

Trei din grup plecaseră. Era ajunul examenelor la Conservator şi nu aveau vreme de pierdut.

Incât la masă rămase numai Levici, măscăriciul acela de Levici care Elvirei îi e atât de simpatic, lui Mihai atât de nesuferit! Cum puteau snoavele şi scorniturile lui nesărate s'o desfete într'atât pe Elvira... şi de ce convorbiri legate, înviorătoare o lăsau aşa nepăsătoare... Pentru Mihai Vracu era o taină dureroasă. Indrăgostit cum fusese, nu-şi dase seama că Elvira e vulgară. Când o întâlnise, cu trei ani în urmă, sufletul lui copleşit de singurătţi dorea cu înfrigurare o prezenţă, o icoană. Şi iată cum într'o

www.digibuc.ro

clipă, (prin ce alchimie sufletească?) femeia viselor adolescenţei, acea „diană'nveşmântată'n azur şi rouă", căpătase înfăţişarea Elvirei, chipul ei palid cu ochii codaţi şi zâmbetul madonelor lui Beltraffio...

Câtva timp iubirea lui se oglindise în privirea ei rece, strălucitoare, ca'ntr'o oglindă vrăjită. Dar oglinda se aburise încet, încet, şi Mihai se aflase stingher, nefericit, nespus mai mult decât înainte de a o cunoaşte.

Fusese fermecat pe atât de frumuseţea ei, pe cât de modestia ei. Elvira era săracă. Primea toate darurile ce i le făcea Mihai cu acea simplitate drăgălaşă ce nu poate vădi la o femeie aşa de tânără decât simţiminte alese, multă duioşie... Uneori ea i se tânguia galeş, numărându-i pe degete toate trebuinţele ei. Atunci Mihai dorea să o copleşească cu blănuri şi podoabe. Insă leafa sa de conferenţiar la Universitate nu era din păcate nici după măsura nevoii ei, nici după aceea a iubirii lui.

Intr'un rând, cum el i se plângea unicului prieten, Radu Vima, de acele desamăgiri, acesta îl sfătuia ca un om energic şi muncitor ce era, să scrie, să termine roma-

www.digibuc.ro

nul şi piesa începută încă din Facultate. Il încredinţase că va izbuti.

Atunci Mihai se aşează cu nădejde la lucru. Elvira era în culmea bucuriei. Incepuse să înveţe dactilografia ca să-i transcrie ciornele. Il şi vedea, în nerăbdarea ei copilăroasă ne mai prididind cu autografele, copleşit de succes, într'un cuvânt celebru. Şi se vedea desigur şi pe ea, mai ales pe ea, elegantă, curtată, — aşa cum merita!

Odaia sortită petrecerilor de dragoste devenise locaş de ospăţuri spirituale, un adevărat turn de fildeş străjuit de semeţul Apollo...

De acum Mihai se închidea aici la toate ceasurile libere, lucrând adesea ziua întreagă şi o mare parte din nopţi, împresurat de nălúci, înfrigurat, având mereu dinainte-i chipul enigmatic al Elvirei. I se părea zeiţa pe altarul căriia el trebue să ardă drept mirodenii toate puterile lui, şi că fiece slovă e câte-o mărgea azurie la salba fericirilor ei.

Elvira sosea deobiceiu destul de târziu, după ultimele cursuri. Intrarea ei umplea

www.digibuc.ro

odaia de o mireasmă răcoritoare, parcă năvălea pe ușă adierea salcâmilor înfloriți.

Ea se apleca, își lipea obrajii de tâmpla lui și-l întreba cât de mult o iubește...

Dela o vreme însă Elvira întârzia peste măsură ; chiar de câteva ori nu venise deloc. Ba fusese la cutare repetiție generală, ba „la o familie". Intrebările lui o supărau, astfel că el hotărî să nu o mai întrebe nimic. Se făcea răsfățată, autoritară. Seară de seară voia să meargă fie la spectacole, fie la birt unde îl poftea mai totdeauna și pe Levici.

Mihai nu se mai împotrivea dorințelor ei; dar cu încetul începea să vadă mai limpede în inima lui.

Levici și ceilalți se informau regulat cu o politeță forțată, despre „stadiul" în care se află romanul. Erau din acei îngâmfați cari nu știu să prețuiască la ceilalți decât propriile lor metehne. Prefăcuta lor curiozitate vădea nerăbdarea bolnăvicioasă de a batjocuri, de a mânji oricare năzuință! Mihai cunoștea bine acest soiu de oameni ale căror bale otrăvite amenință ca un puhoiu de iad propășirea celor vrednici.

www.digibuc.ro

Uneori, scârbit, desnădăjduit, Mihai alerga la Radu Vima care-l îmbărbăta. Aveau nesfârșite convorbiri dincolo de contigențe, din acelea ce-ți redau încrederea, înflăcărarea și veselia pură.

Pe la sfârșitul verii romanul era terminat. Își spusese în el cu sinceritate sbuciumul, răzvrătirile, nădejdiile. Se strecurase într'unele pagini ceva din singurătatea melancolică a nopților petrecute cu ochii sufletului la icoana unei Elvire care nu venise, când fâlfâirea sărbătorească a zorilor îi punea o cunună spinoasă de palizi trandafiri pe fruntea plecată.

Când scrii, când cauți gemând, cum spune Pascal, nu poți crede că oamenii vor rămâne nepăsători cugetărilor zămislite de tine dureros, așa cum nu știe să priceapă o mumă că lumea întreagă nu admiră copilul chiar și nătâng pe care l-a purtat cu negrăită dragoste în pântece.

Printre prietenii lor se răspândise vestea că Romanul lui Mihai Vracu se tipărea. Unele foi tinerești vesteau evenimentul cu acel accent șoltic și olimpian ,atât de căutat pe la începutul veacului.

www.digibuc.ro

Când apăru cartea Mihai cunoscu prima desamăgire. Criticii nici că se sinchisiră de dânsa, prietenii făceau aprecieri banale.

„Cât de îndărătnici, cât de neînțelegători sunt oamenii!" — își zicea Elvira cu amărăciune .Singur Radu Vima îi alinase suferința: „Ai scris, — îi spunea el, — o carte mare, ce va fi înțeleasă însă mult mai târziu... Aibi răbdare! Numai lucrurile mediocre stârnesc de îndată succese desăvârșite. Nu te lăsa copleșit de nepăsarea Criticei! E o curtezană care face cu ochiul parveniților. Steaua inovatorilor e cea mai târzie... Nu vezi, — îi mai spunea, — că'n veacul nostru chemările spiritului rămân fără răspuns; că nesimțirea mulțimii e mai întreagă decât aceea a materiei neînsuflețite"...

Câtva timp Elvira fusese robită de părerea și de ideile lui Radu Vima, a cărui faimă de bărbat deștept ca pe orișicare femeie o copleșea. Dar încet, încet, spiritul ei, întocmai ca acele sfere ușoare de săpun ce se topesc repede în bătaia soarelui și-și păstrează sclipirile la umbră, se întorcea la mediul ei firesc, la colegii de conservator. Și foarte repede mentalitatea vulgară, ze-

www.digibuc.ro

flemistă, de înăbuşitoare superficialitate, pusese iar stăpânire pe sufletul ei nestatornic.

Acestea erau cugetările ce pe semne îl turaseră pe Mihai Vracu în noaptea aceia posomorîtă de Mai, aşa cum te trage binişor apa spre adânc, — şi-l dusese pe nesimţite la acea hotărîre despre care am pomenit adineauri.

Ca printr'o ceaţă grea el auzea vocea lui Levici şi trilurile râsului Elvirei. „Rataţii", silabisea Levici monoton, după obiceiul său, „sunt acei oameni cari pentru ei păstrează numai iluzii şi celorlalţi dăruesc numai deziluzii"...

Râdeau.

Acelea erau formulele ce-i plăceau Elvirei!

In clipa aceia, exact, Mihai se hotărî.

Simţi o bucurie negrăită, ca şi când ar fi descoperit răspunsul la o problemă încurcată:

„Am uitat să vă spun, dragii mei, că peste o săptămână plec în Danemarca" — făcu liniştit.

www.digibuc.ro

— „Vrei să cumperi un câine danez?" — ripostă bineînțeles Levici".

Dar Elvira nu râse. Era puțin palidă. Mihai se uită la dânsa cum ar fi privit pe o fereastră.

Din noaptea aceia Mihai Vracu nu mai revăzu pe Elvira, pe Levici, pe nici unul...

Ei aflară mai târziu că, înainte de a pleca, își vânduse casa și câteva acțiuni. Aflară că îi lăsase lui Radu Vima câteva manuscrise și o procură generală pentru tot ceea ce privește proprietatea literară.

„Un ratat! V'am spus eu că-i un ratat!" striga Levici peste tot.

Anul următor Radu Vima primi o scrisoare din Los Angeles. Era dela Mihai Vracu. Avea de gând, — spunea, — să plece în Australia, unde găsise un loc, la sucursala unei mari întreprinderi industriale americane. Nu-i dă adresa căci, — adăoga el, serviciul său nu-i îngăduia un domiciliul statornic.

A fost prima și ultima scrisoare primită dela Mihai Vracu.

www.digibuc.ro

Elvira după puțină vreme se mărită cu Levici, și amândoi se angajară la un teatru.

Treizeci de ani au trecut.

Nu se schimbase atât de multe lucruri în lume. Câteva idei îmbătrâniseră odată cu oamenii care le desbătuse. Altele ce păreau noi frământau generația tânără ce avea credința că ea le născocise, că ea avea menirea să primenească cerul și pământul. Toate aceste idei însă i le insuflase un singur om ; ea nu făcuse decât să le trâmbițeze ! Acel **precursor,** acel proroc fusese Mihai Vracu.

Datorită lui patrimoniul spiritual al unei nații se înzecise. Datorită lui o generație căpătase un ideal puternic. Generația aceasta depășea mult vârsta ce-o avea el când plecase singuratic, neînțeles și scârbit, lăsând în urmă, așa cum un naufragiat încredințează valurilor soarta manuscrisului rar, câteva scrieri ce nu stârniseră în vremea sa nici cel mai mic interes.

www.digibuc.ro

Azi gloria sa căpătase o strălucire unică.

Radu Vima, ministru pentru a patra oară, își închinase de mult activitatea unei opere mari: editarea și comentarea nemuritoarei moșteniri spirituale lăsată de Mihai Vracu.

Era răsplătit. Scrierile prietenului din tinerețe alcătuiau o comoară pentru patrimoniul spiritual al omenirii. Frumusețea mesianică a filosofiei lui Vracu stârnise un mare curent. O generație trăia în acea climă pură, sublimă. Cartea sa ajunsese la a 65-a tipăritură în câțiva ani. In capitala țării un bulevard îi purta numele. O statue i se ridicase într'una din piețele orașului.

Plecarea aceea misterioasă, surghiunul acela voluntar adăogau încă prestigiului și farmecului.

Dar nimeni n'ar fi putut bănui că undeva, pe cel mai îndepărtat continent, Mihai Vracu trăia.

Intr'adevăr, după atâți ani, ajunsese director al întreprinderii în care intrase ca slujbaș modest cu treizeci de ani în urmă. Sub atâtea ceruri minunate, pe atâtea mări fosforescente, în atâtea orașe stranii, peste tot, Mihai Vracu târîse după el ca o cătușă,

www.digibuc.ro

ca un blestem dorul de țară. Singurul mijloc de a-și alina suferința era scrisul. Scrisese de-a-lungul nesfârșitelor rătăciri vasta-i experiență despre oameni, odisee și testament totdeodată, din care se desprindea o filosofie mai adâncă, mai senină, mai generoasă decât cea din opera tinereții. Era cartea unei vieți. Era cartea unui om care luptase, suferise și se înălțase la o treaptă supraomenească.

Trăise cu un singur gând: să se înapoieze cândva în patria sa. Cu o singură nădejde: aceea de a dărui celor de azi opera maturității, așa cum cu atâți ani în urmă o dăruise pe a adolescenței. Spera că de data aceasta va fi înțeles; că de data aceasta i se va face dreptate; că va putea muri împăcat cu sine-însuși, împăcat cu destinul lui.

Nu mai putuse răbda.

Plecase cu simțimântul că-și dă întâlnire cu moartea în țara lui.

Și gândul acesta îi era mângâietor.

În prefața cărții spunea: „Deși mai în-

www.digibuc.ro

flăcărat eram decât voi toţi şi mai dornic de dragostea voastră decât de orşice pe lume, a trebuit totuşi să plec dintre voi. Azi mă înapoiez cu o dragoste ce surghiunul a însutit-o. Mă întorc înnobilat. Viaţa potrivnică, vicleană am înfrânt-o şi am culcat-o la picioarele mele. M'am fost născut sub o zodie cruntă; tânăr a trebuit să m'afund în negurile Necunoscutului, bătrân într'ale Uitării... Astfel mă înapoiez azi la voi, iertător şi iertat".

Cum s'ar putea descrie ce-a însemnat pentru omul care cutreierase sute de oraşe clipa măreaţă, divină în care revedea, într'o dimineaţă de primăvară, oraşul tinereţii, celei dintâi nădejdi, celor dintâi desamăgiri, celei dintâi dragosti!...

Inchipuirea înfierbântată umplea străzile atât de străine de nălucile fiinţelor vii de odinioară... Parcă se zărea pe el însuşi aşa cum fusese...

Intr'o astfel de stare de spirit a păşit Mihai Vracu în oraşul ce era, fără s'o bănuiască el, atât de plin de amintirea, de gloria lui.

Automobilul ce-l ducea spre un mare

www.digibuc.ro

hotel din centrul Capitalei, străbătea tocmai piața Mihai Vracu.

— „Cum se numește această piață?" — întrebase.

Răspunsul îl lovi ca un trăsnet.

Apoi rămase cu simțimântul supărător ce-l ai când te izbesc astfel de asemănări. „Ciudată coincidență!" — gândi Mihai Vracu. Dar azi puține lucruri îl mai mirau.

La hotel, când își dădu numele, i se păru că funcționarul are un gest de uimire, îl privește ciudat, parc'ar fi dorit să-l întrebe ceva. In cele din urmă zâmbi și scrise numele pe catastif.

Dar în după-amiaza aceia, trecând prin fața unei mari librării, avu o emoție copleșitoare. Deasupra mai multor volume legate în piele sta scris în litere mari de aur: „60 ani dela nașterea lui Mihai Vracu".

Intră, cumpără cărțile.

Apoi se înapoiă la hotel și ceru să i se reție un compartiment în expresul pentru Paris, ce pleca la ceasurile 8 seara.

Pustie și tristă de moarte ființa lui era ca o biserică cu porțile smulse, din care tâl-

www.digibuc.ro

harii au furat potirul de aur cu Sfintele Taine.

Așează pe măsuța din compartiment cărțile.

Trenul străbătea câmpii înserate.

Atunci luă un vraf greu de hârtii scrise de mâna lui și le risipea pe fereastră. Ele pluteau, se răsuceau în vânt ca niște fluturi mari, albi, amețiți de mireasma luncilor, și se topeau în întunerec...

www.digibuc.ro

SÂNGEȚI

www.digibuc.ro

Singuraticul are suflet de ucigaș.

Fauconnier

Andrei Mirean trebuia să facă stagiul pe teren într'o regiune auriferă ca să poată obține titlul său de inginer de mine. Bătrânu-său scrise lui Jack Grall, directorul societății „Aur și Argint Românesc", pe ca-

www.digibuc.ro

re-l cunoscuse odinioară. Răspunsul sosi îndată, scurt, aproape imperativ, mai revelator decât o fotografie: „Fiul unui vechiu prieten e orișicând bine venit în casa lui Jack Grall".

Urmă o săptămână de pregătiri. Andrei Mirean, neliniștit ca'n preajma unei extraordinare aventuri, nu avu timp să-și pună întrebarea dacă e fericit. Se simțise, ce e drept, adeseori așa de sătul de larma orașului, de chipurile sale prea cunoscute, de ieftine aventuri! Da, de mult dorise altceva. Și acum, când i se împlinea dorința, îi era inima închisă, parc'ar fi dorit să rămâie...

In seara plecării Sanda se afla la gară. Palidă, strângând batista în mâna ei mică înmănușată, venise parcă la funeraliile tinereței. Când trenul porni se, în învălmășeala cenușie de pe peron stăruise un semnal alb, ca o aripă rănită ce se bate.

Noapte vrăjită de goana expresului prin vijelia de stele roșii. Andrei încerca să-și închipuie oamenii, lucrurile printre care de acum înainte avea să ducă negreșit o viață activă, senină și de aspre meditații. Gânduri cu gânduri se împleteau și unduiau

www.digibuc.ro

ca variantele în jurul leit-motivului într'o simfonie.

Spre dimineaţă o gară cu nume voievodal oarecare. Câţiva ţărani aşezaţi pe desagii lor, cu ţuguiatele clăbeţe îndesate pe ochi. Mineri cu siguranţă, — gândi Andrei Mirean. Se duc şi ei spre munţii aurului, sau, — îşi dase el replica îndată, cine ştie, se întorc desamăgiţi acasă, la aurul legănat al lanurilor. Ar putea fi cu putinţă ţara aurului să nu-i facă pe toţi fericiţi?... Vorbise tare. Spre norocul lui tovarăşii de drum dormeau duşi.

Controlorul îl informă că soseau la Baia-de-Criş.

Scund şi voinic, cu faţa aprinsă, păr rul cărunt şi încâlcit, Grall avea aspectul unui personagiu ibsenian. Prin ochelarii cu ramă aurită uitătura ţâşnea intensă, ageră. Pe masa încărcată de hârtii stăteau înşirate patru globuri în care sticleau mostre neobişnuit de frumoase de aur liber. Dintr'o scrumieră se revărsau vârfuri de ţigări.

— „Aş dori să te reţin aici", vorbi Gral,

www.digibuc.ro

„dar e în interesul studiilor dumitale să faci probă practică la Sângeți. Exploatarea se află la 1300 de metri în munte. Vei găsi acolo un bogat facies geologic, poate cel mai ciudat din Europa, și un aur de o extremă fineță. S'a descoperit chiar altaïtă, acea teliuriură de plumb, cum știi, foarte rară, ce s'a găsit până azi numai în munții Altaï"...

Directorul se înfierbânta de câte ori avea prilejul să vorbească despre altaïta lui. Își șterse fruntea.

Dacă dorea, Andrei putea să plece îndată cu inginerul Vangher care tocmai venise jos în ajun, cu transportul de amalgam.

Mirean primi călduros propunerea.

Dar... mai trebuiau făcute unele recomandații...

Și Grall își măsura interlocutorul... Lucruri ce avea grijă să le spună de fiecare dată „băieților" când se duceau sus... Nu e ușor să te deprinzi cu singurătatea, cu lipsa de distracții într'o exploatare complet izolată... Se întâmplă să suferi de unele nostalgii...

„Am căutat mereu", — stăruise directo-

www.digibuc.ro

rul, — „să-i fac să mai uite singurătatea. Le-am cumpărat un radio, şi în fiecare lună le trimet câte 60 de sticle de cotnari, cel mai bun antidot împotriva melancoliei!"

Cineva bătu la uşă.

Intră un om înalt, lat în umeri, cu fruntea oblică şi cu privirea prea fixă. Se plecă peste măsură, cu un fel de automatism ce te izbea neplăcut.

— „Tocmai aveam nevoie de dumneata, Vangher". Şi, către Mirean:

— „Inginerul Vangher, un simpatic austriac. Unul dintre cei mai vechi colaboratori ai mei".

Omul vorbi tot timpul într'o poziţie militărească, cu accent.

— „Vangher, să aibi grijă de musafirul meu", — făcu în cele din urmă Grall. „Iar dumneata, domnule Mirean, să nu uiţi sfatul ce-ţi dau: Bea sdravăn! Un miner care nu bea e un miner suspect!"

Şi râse sănătos, ca unul care ştie să preţuiască viaţa.

Afară găsiră un fel de cutie patrată, ticsită cu fân, la care erau înhămaţi doi căluţi de munte cu cozi şi coame sălbatice.

www.digibuc.ro

— „Avem șapte ore de drum, — spuse laconic Vangher", — consultându-și ceasornicul.

Străbătură câteva sate de mineri. Casele mărunte, tencuite cu ceamur, învelite cu stuh, fără prispe, îți dădeau o impresie de sărăcie lucie.

Oameni gârboviți, galbeni și supți la față, cu straița la spate treceau fără barem să ridice capul. Câte unul mai tânăr le da „Noroc!" după obiceiul locului.

Vangher nu arăta simpatie acestor „cârtițe", cum îi numi fără milă. Andrei stărui ca să afle pricina acestei aversiuni.

— „Sunt răi și vicleni", îi răspunse tovarășul de drum. „Se gândesc numai la jaf. Săptămâna trecută unul a reușit să pătrundă printr'o galerie, la care lucrase 16 luni de zile, până în depozitul cel mare, unde se păstrează aurul liber, amalgamurile și dinamita... Da, eu am văzut mineri cu 20 de ani vechime cari au murit în chinuri grozave fiindcă înghițiseră bucăți întregi de cuarț pe care sticlea puțin aurl Și nu este exclus să ne pomenim atacați chiar azi, așa

www.digibuc.ro

în ziua marei Dumneata nici nu bănuești în ce iad trăim noi!..."

Fața lui Vangher se întunecă de o tristețe ucigătoare. Privea bolțile albe ale dealurilor ce se rotunjeau tot mai înalte pe zarea unui cer lichid de peruzea. Drum la drept vorbind nu mai era, afar'de albia unui pârâu înghețat în care caii se afundau până peste genunchi, speriindu-se și luând-o uneori bezmetic la goană fără ca să-i poată vizitiul potoli.

La casa lui Horia, pitită în Vâlceaua Lupului, băură fiecare câte două ulcele de pălincă arsă în timp ce oamenii puneau șeile pe caii aduși dela Sângeți.

Când porniră, începea să ningă subțire. Andrei lăsă calul să urce în voie și gândurile să se înșiruie așișderea.

„Ce om ciudat acest Vangher!"—gândea Andrei Mirean. Câtă amărăciune mocnește în tot ce spune! Se trudea să descopere pentru care motiv noul său tovarăș era atât de nefericit, deșe curiozitatea sa de nou sosit, firească la urma urmei, se izbise de o înverșunare stranie, de neînțeles...

www.digibuc.ro

Andrei nu află nimic despre colegul lor de sus, inginerul Dimănescu. Vangher îi răspunse răutăcios: „Inginerul Dimănescu face cură de somn! Doamna e toată ziua pe skiuri!"

In mijlocul pădurii de albi madrepori Vangher se oprise:

— „Ascultați... se aud ștampurile!" — sună vocea lui de aramă.

Caii se năluciră de o buhă ieșită din-tr'o corobană, ce lunecase ca o nălucă de-acurmezișul cărării scuturând omătul din copaci.

Andrei își ținu răsuflarea. Un fel de ciocănit regulat străbătea până la ei.

Erau într'adevăr turburătoare pulsațiile stinghere și dârze ale vieții pe aceste depărtate locuri. De ce înaintau de ce sgomotul se limpezea. Era un robot în patru timpi, pe care ecourile curmăturilor îl înmulțea făr'de sfârșit.

La colonie fură întâmpinați de vre-o douăzeci de câini ce porniră a urla cu toții deodată ca la un semnal.

www.digibuc.ro

— „Ulan! Ulan! aici!..."

Vangher mângâia o dianie ridicată în două labe, un câine ciobănesc cât el de mare.

Un singur felinar lumina „villa", o casă dreptunghiulară, joasă, învelită cu tablă.

Se scuturară de zăpadă în antreiaşul plin de skiuri, rachete de munţi, lămpi şi haine impermeabile de miner. Intrară într'o cameră mare, bine luminată şi încălzită, desigur sofrageria, în care răspundeau trei uşi; odaia lui Vangher, în fund. Nu întâlniră pe nimeni.

La uşa din stânga un glas vioi şi plăcut întrebă:

— „A mai venit cineva sus?"

Doamna Dimănescu, în haine de ski şi în bocanci, cu mâinile vârâte în buzunarul pantalonilor, părea o fetişcană ce nu şi-a terminat încă liceul. Ochi mari, inteligenţi, de nuanţa merişorului sălbatic.

Andrei sărută mâna graţioasei gazde, pe când Vangher, în acelaş loc, se plecase tăcut. Îi răspunse acestuia doar cu un semn din cap.

Apoi intră şi inginerul Dimănescu c'un

www.digibuc.ro

zâmbet de vedetă de cinematograf. Costumul, prea mare pentru el, îl făcea caraghios. Fruntea cam golașă avea o amploare ce contrasta neplăcut cu ochii posomorîți și lipsiți de viață. La strângerea de mână participa scuturat tot corpul. Vorbea puțin tărăgănat și pe nas:

— „Un mosafir la Sângeți Formidabil! Cum a fost drumul? Ce hazard? Și pentru câtă vreme?"

Andrei nu știa la ce să răspundă mai întâi. Dar toate acele întrebări nu așteptau răspunsuri, și Dimănescu, după ce aruncase și lui Vangher un „ce mai faci", povesti pe același ton molcom și anost că șeful mecanic își prinsese iarăși nevasta în podul grajdului c'un miner și-i administrase „urechiala". Mirean ghici că termenul are un sens deosebit și ceru explicații.

— „Foarte simplu. A dat până când băiatul și-a pierdut simțirea, apoi i-a retezat cu briceagul jumătate din urechi ca la câinii dobermann și l-a dus frumos pe spinare în hramă. Asta e metoda sui generis după care își pedepsesc, la Sângeți, rivalii..."

www.digibuc.ro

Dimănescu făcea mare haz de întâmplare.

— „E groaznic!" — se revoltă Mioara Dimănescu, palidă. „E barbar! Am impresia că trăim în mijlocul unui trib de sălbatici! Trebue să-l pedepseşti, Costine. Trebue să înceteze odată aceste grozăvii!"

— „Ce vrei... draga mea... aşa se întâmplă într'o colonie unde sunt 35 de bărbaţi şi numai două femei, **vous y compris**" făcu apatic, Dimănescu.

Andrei se simţea înstrăinat. Işi aminti, ca dintr'un vis, că în ajun primise vizita câtorva prieteni cu cari vorbise despre lucruri neînsemnate; că se întâlnise apoi cu Sanda şi că îi mângâiase obrajii înbrumaţi de lacrimi. Şi acum era aici, năucit de tot ce vedea şi auzea, cât de însingurat!

Chiar de a doua zi începu pentru Andrei viaţa de miner.

Dimineaţa se scula odată cu Vangher pe care-l însoţea la primul apel, la orele 7. Imbrăcau peste haine o bluză impermeabilă. Pe cap îşi îndesau comancul de saia nea-

www.digibuc.ro

gră, inventat de Vangher. Își agățau la piept sterțul cu acetilen.

Afară era noapte. Sub picior zăpada geamea. Lumina lămpilor stârnea dulăii din culcușuri; răsăreau toți deodată ca din pământ și începeau să bată.

„Apelul" făcut de Vangher, la fosforescența felinarului, aducea cu o scenă de execuție capitală. Mai întâi se proceda la percheziția corporală a echipei de noapte, cea care intrase și lucrase fără răgaz dela ceasurile 11 seara.

Inspăimântător era să-i vezi ieșind din fundul pământului ,tăcuți, încovoiați, cu fețe albe, clătinându-se de oboseală. Se înșiruiau cu brațele ridicate la cer ca spre a cere îndurare. Astfel trebue să arate strigoii când ies din cavouri.

Urma inspecția minei și controlul puțului.

In galeria mare era lesne. Puteai merge drept. Puteai respira în voie. Dar galeriile transversale se fac dintr'odată joase, înguste, înnăbușitoare. O apă neagră-rugînie picură din toate părțile. Ești nevoit să te pleci, blotăcărești prin tină mereu, te poticnești de colții pereților grosolan boltiți:

www.digibuc.ro

Subt fâșia curată a lămpii se desfac artificiile galbene ale piritelor, constelațiile roșii ale chinovarului. Din adâncaturi clipesc malahitele cu ochii lor verzi de spiriduș.

Puțul face legătura dintre galeriile superioare și filonul Gena ce se află cu 40 de metri în jos. Pe aici are loc, de bine de rău, ventilarea și este urcat minerul. Cum cablul se rupsese în două rânduri, minerilor le era cu desăvârșire interzis să folosească ascensorul. Ei coborau pe un șir întreg de scăricele, dintr'un pod într'altul.

Doar Vangher întrebuința „budurul", și asta nu i-o ierta Dimănescu. Vangher își făcuse o faimă de vitejie din riscata îndeletnicire. Ca și ceilalți Andrei admirase deseori cu câtă liniște tăcutul său tovarăș urca și cobora în acest budur mare de fier ce lovea în drum pereții cu buhnete de tunete.

In galeria de jos oamenii se schimbau la câte două ceasuri din pricina lipsei de oxigen. Munceau goi până'n brâu, prinși într'o tină cenușie ce le îngreuna toate mișcările.

www.digibuc.ro

— „Cât li se plăteşte acestor nenoroci?" — întrebase Andrei Mirean, înfiorat de acel spectacol dantesc.

— „Destul de bine pentru nişte tâlhari!" — rânjise Vangher — „40 de lei pe zi".

Afară, în orbitoarea lumină, icoana acelor oameni înglodaţi în străfundurile minei îl urmărea, chinuitoare. „Iată", îşi zicea Mirean, „iată cu adevărat munca despre care vorbeşte Biblia, munca la sudoarea frunţii!"

Cei din vilă se adunau numai la timpul prânzului, în sofragerie. Adeseori Mioara întârzia pe munte şi sosea către sfârşitul meselor, împurpurată, veselă, cu părul ud de viscol.

— „Am întârziat pe Bâlbul" — îngăimă „Era acolo o privelişte de care nu mă mai săturam. La picioarele mele, cât vedeai, o câmpie nesfârşită de nori, parcă mă aflam pe banchizele pustii ale mărilor polare".

Povestea cu nespus farmec.

Lui Dimănescu însă îi era lehamite de sporturi. Mai mult îi plăcea să comenteze evenimentele politice auzite la radio sau să povestească despre călătoria lor de nuntă

www.digibuc.ro

la Istambul. Vangher asculta, drept şi nemişcat în scaunul său, fără să intervie vreodată în discuţiuni. De altfel singur Mircan îi vorbea din când în când. Spre sfârşitul prânzului Dimănescu îi da o laconică dispoziţiune, vreun amănunt de serviciu. Vangher se ridica dela masă şi ieşea.

— „Băiatul ăsta e cam neurastenic şi cam inculţ' — explicase Dimănescu lui Andrei. „Soţia mea nu-l poate suferi, şi nu înţeleg cum Grall nu a găsit în toată România decât pe acest austriac antipatic!"

Seara, după partida de şah cu Dimănescu, Andrei se închidea în cameră, încerca să citească. Dar sgomotul ştampurilor nu-i da răgaz. Nu se putea deprinde cu duduitul lor îndrăcit, cu trepidaţia aceea veşnică ce pătrundea geamurile, pereţii, podelele, toate lucrurile, ca o undă otrăvită şi ucigătoare. Îşi astupa urechile cu pumnii, se cuibărea în cel mai adânc ungher al camerii. Zadarnic. Ciocanele îl urmăreau, îndârjite de parcă voiau să farme, să macine în piua lor de oţel şi gândurile şi nervii şi viaţa. Tot. Tot. Tot.

Inebunit, Andrei îşi rezăma fruntea de sti-

www.digibuc.ro

cla geamurilor rece. Îi se arăta uneori atunci un spectacol ce-l împăca pentru o clipă cu Sângeții.

In noaptea oarbă se iveau întâi câteva luminițe. Apoi altele și altele, de pretutindeni. Parcă se desprindeau stele din Vâlceaua Lupului, de pe Râpele Buciumoasei. Veneau, cu lămpile atârnate la piept, minerii. Soseau cei din echipa de noapte, scurtând calea prin branișți și văgăuni.

Dar la apel se întâmpla uneori să lipsească vreunul. O larmă de sudălmi și blesteme se pornea în rândurile lor:

— „A umblat bolând calicu' ! A mers cu sterțul stins nerodu' ! I-a fost a moarte. S'au flămânzit acu' lupii și colindă haite".

Asta era viața lui Andrei la Sângeți.

Intr'o seară se culcase mai devreme. Stătuse aproape toată ziua în mină și se simțea slăbit. Il durea capul și-i țiuiau urechile. Câinii ce băteau mereu nu-l lăsau s'adoarmă. Incetaseră numai când Mioara îi chemase de pe scară, să le împartă ca de obiceiu rămășițele cinei. Ce straniu, ce turburător răsuna în noapte glasul ei dulce și copilăresc prefăcându-se răstit ca să potolea-

www.digibuc.ro

scă încăierările dulăilor... Apoi nu se mai auzi decât vuietul asurzitor al ştampurilor.

Miora Dimănescu intrase apoi în camera ei. Era desigur aproape de miezul nopţii.

Când veni Vangher, Andrei nu dormea. In odaia întunecată pătrundea doar puţină lumină dela felinar. Andrei îl iscodea. Omul ascultă o clipă răsuflarea liniştită a tovarăşului său, bâjbâi prin cameră, răsturnă un scaun, apoi se lipi încetişor de dulapul ce astupa uşa dinspre camera vecină. Andrei Mirean ghici că Vangher sta acolo, sorbind glasul dulce de dincolo de uşă, sorbind poate mai pătimaş tăcerile, foşnetele rufăriilor subţiri, paşii mărunţi ai femeiei prin încăpere. Un val cald îi cuprinse obrajii. Toate gândurile se opriră. Ochii prea holbaţi în beznă lăcrămară. Era năucit. Înţelegea într'o clipă atâtea lucruri! Inima îi bătea nebuneşte. Prefăcutul! Mârşavul de Vangher! Îl ura. Ar fi voit să-i urle în gura mare : canalie!

Nu dormi toată noaptea. Gândurile, învârtejite, îl târau neputincios spre fundul genunii unde pândesc încolăcirile coşmarului. A doua zi la deşteptare spuse tovarăşu-

www.digibuc.ro

lui său că se simte răcit, şi nu merge în mină.

Când intrase în sofragerie, cu două ore mai târziu ca de obiceiu, o găsi pe Doamna Dimănescu la masă. Purta o haină de mătase galbenă cu flori negre mari, lungă până la glesnele subţiri goale. In mişcarea ce-o făcu pulpanele alunecară, şi apăru o clipă coapsa rotundă, lină.

Cum Mirean o vedea întâia dată îmbrăcată femeieşte, o privi ca şi cum n'ar mai fi întâlnit-o şi descoperea abia atunci că e femeie. Işi dete seama deodată că o dorea.

— „De ce mă priveşti aşa de mirat ?" — întrebase puţin împurpurată Mioara Dimănescu.

— „Poate fiind c'am uitat până 'n dimineaţa asta că eşti femeie".

— „E puţin măgulitor pentru mine"., îi împotrivi fugind în camera ei. După o clipă, zâmbetul ei se arătă iarăşi :

— „Azi suntem poftiţi la prânz împreună cu dumneata la exploatarea Columba. Plecarea la orele 10 precis. Nimeni nu va fi aşteptat. Distanţa 23 de kilometri".

Uşa se închise.

www.digibuc.ro

www.digibuc.ro

Vangher rămase în colonie. Ţustrei erau fericiţi că nu aveau să-l mai vadă toată ziua.

Pe povârnişul Bâlbului, lui Dimănescu i se rupse legătura la unul din skiuri. Neizbutind s'o dreagă şi zăpada fiind prea mare spre a face drumul pe jos, în cele din urmă hotărîră că Andrei Mirean o va însoţi pe Mioara Dimănescu până la Columba.

Era mai drăgălaşă ca oricând în dimineaţa aceia, cu şcurta ei roşie de căprioară, cu părul liber doar strâns cu o bantă, cu o batistă fluturând la gât. Se avânta pe câte o vale ţipând ca o copilandră la scrânciob. Din goană săreau peste un trunchiu de copac răsturnat în zăpadă, căzând elastică pe skiuri, sigură de dânsa. Ca un alcion luhecând şi jucându-se d'asupra talazurilor...

Abia putu s'o ajungă la o vâlcea.

Un praf stîclos îi presără părul răvăşit. Râdea cu toţi dinţii mărunţi şi strălucitori; îi luă mâna şi o apropiă repede de faţa ei:

— „Mi-s obrajii înghetaţi. Simţi?"

— „Astă dimineaţă erai, Mioaro, atât de frumoasă!

www.digibuc.ro

Râsul ei se stinse. Acum îl privea tristă drept în ochi. Ingâimă :

— Atunci... şi cu dumneata... m'am înşelat !... Ce păcat ! Imi inspirai atâta încredere... Crezusem că vei fi acela... primul poate... care să nu-mi facă curte de loc. E atât de minunat, atât de rar un bărbat... cum să spun... un real camarad !

Ii povesti viaţa sbuciumată ce-o avusese la Baia-de-Criş, înainte de venirea lor la Sângeţi. La început îi plăcuse mediul acela turburător. Raporturile dintre ea şi colegii lui Costin deveniseră însă cu timpul atât de încordate, încât a trebuit să-i ceară lui Grall să fie mutat la Sângeţi. Aici necazurile au sporit. De câte ori o înfricoşase privirile piezişe ale minierilor !... Odată în mină pe când ea-şi căuta bărbatul, unul avusese îndrăsneala s'o cuprindă de mijloc. Nici nu i le spunea toate. Aproape că nu mai cuteza să iasă din casă, era fericită iarna că poate să se îmbrace bărbăteşte.

Apoi vorbiră de Vangher. Austriacul fusese întotdeuna corect, rece ca şi acum, însă mai vesel, mai vorbăreţ. Seara jucau adesea cărţi împreună. Erau chiar destul

www.digibuc.ro

de prieteni. Dar repede şi cu el se schimbase : privirile deveniseră stăruitoare, furişa câteun cuvânt cu două înţelesuri, alteori tăcea fără motiv. Glumele lui Costin găseau în el un vrăjmaş. Ea simţise din nou în jurul ei neliniştea de care credea că scăpase. Intr'o zi, la o plimbare asemănătoare, Vangher îi mărturisi c'o iubeşte şi încercă s'o sărute... Il pălmuise. De atunci raporturile ei cu Vagner deveniseră ceea ce sunt azi.

La înapoierea în colonie îl găsiră pe Dimănescu neliniştit şi fără chef. Imbâcsise sofrageria cu fum de ţigară. Se părea că-i aşteptase cu cea mai mare nerăbdare.

— „Dar, pentru Dumnezeu! ce s'a întâmplat ?' strigase Mioara.

— „Cretinul de Vangher!" — mormăi Dimănescu, căutând să-şi stăpânească tremurul în timp ce-şi aprindea altă ţigară.

— „Vorbeşte, omule!" — se ruga soţia tot mai îngrijorată.

Cearta izbucnise îndată după întoarcerea lui. Il căutase pe Vangher. I se spuse că

www.digibuc.ro

şi dânsul pornise cu skiurile. Dimănescu îl aşteptase plin de ciudă, hotărît să-i vorbească verde. Când a venit, l-a chemat în cancelarie, şi acolo, de faţă fiind intendentul şi câţiva mineri, i-a făcut observaţia cuvenită. Dar Vangher a început să urle că el, Vangher, nu e un subaltern ! că e sătul de acest regim absurd ! şi că, de altfel, n'are de primit dela Dimănescu ordine !...

— „Veĭ primi însă, cât de curând dela Grall !" — răcnise Dimănescu înfuriat. „Şi întoarce-te în ţara dumitale dacă te simţi rău la noi ! Ne vom lipsi foarte lesne de serviciile dumitale !"

Îl desărcinase de funcţia lui, până la noui ordine, înfiorămându-l că va face el cu începere din ziua următoare toate apelurile.

Ca toţi sfioşii Dimănescu isbucnise dintr'odată, cu violenţă.

Vangher s'a făcut alb, a bolborosit ceva pe limba lui şi a ieşit trântind uşa.

— „Şi unde s'a dus ?" întrebă Andrei Mirean gălbenind.

— „Minlerii l-au văzut îndreptându-se cu paşi repezi spre mină, ca un om ameţit, dar

www.digibuc.ro

nu vă îngrijaţi ! nu s'a sinucis ! După puţin timp a ieşit şi a pornit cu Ulan pe munte".

— „Ai fost prea aspru cu el, Costine, se tânguia doamna Dimănescu, Vangher e o brută... ştii bine... în stare de orişice..."

Dimănescu râse nervos ca să ascundă propria-i nelinişte

După cină Mirean, frânt de oboseală, se trânti pe pat şi rechemă întâmplările mai mult apăsătoare din acea zi.

Deodată pasul Mioarei sprinten răsună în încăpere, răsună în viaţa lui...

Mirean tresări. Blestemată zi, în care venise aci !

Vangher se întoarse târziu din tainica lui plimbare cu Ulan pe munte. Il auzi aiurând prin somn. Ce tot borborosea ? Tot repeta acelaşi cuvânt : „Cablul, cablul !", c'un glas sinistru, c'un râs din fundul iadului. Andrei Mirean îşi aminti deodată, şi-un fior de ghiaţă îl străbătu, că în zori Dimănescu avea să facă controlul puţului. Nu îndrăzni să se întrebe dece gândul acesta îl înspăimânta.... Vangher se dusese în mi-

www.digibuc.ro

nă... Dar însemna ceva ?... Toate gândurile sunt absurde noaptea...

. . . . . .

Deodată îl trezi larma de afară. Auzea glasuri, strigăte.

Uşa se deschise trosnind de perete.

Lumina unui sterţ îl orbi.

Intendentul urla cu vocea sugrumată: „S'a rupt cablul dela puţ... şi.... domnul inginer... e... mort".

www.digibuc.ro

Cărți apărute în

Colecția „Universul Literar"

Victor Papilian
De dincolo de râu
nuvele *Lei 40*

Virgil Carianopol
Frunzișul toamnei mele
versuri *Lei 40*

Mihail Drumeș
Scrisoarea de dragoste
roman *Lei 65*

Traian Lalescu
Lumină tristă
versuri *Lei 40*

Teodor Scarlat
Flcarea Reginei
versuri *Lei 40*

Al. Raicu
H r o n i c
versuri *Lei 40*

Dan Botta
A l k e s t i s
dramă *Lei 60*

Ion Biberi
Cercuri în apă
roman *Lei 50*

Anișoara Odeanu
Fata lui Codru-Impărat
versuri *Lei 60*

Radu Rosetti
Instantanee turistice
Lei 60

Mircea Mateescu
Realitate și eroare
Lei 100

George Voinescu
Balamuc Palace-Hotel
Lei 40

Radu Gyr
Corabia cu tufănici
poem *Lei 40*

Nicolae Roșu
Critică și Sinteză *Lei 80*

Ion Biberi
Bruegel, ciudatul
Lei 40

Mihail Chirnoagă
L o g o d n a
roman *Lei 50*

Ladmiss Andreescu
In țara cerului
nuvele *Lei 50*

Emil Vora
Fântânile tăcerii
versuri
Lei 40

Virgil Carianopol
Scară la cer
versuri *Lei 50*

Olga Greceanu
Pe urma pașilor Tăi, Iisus...
Lei 60

Ion Pillat
Umbra timpului
versuri *Lei 50*

Gherghinescu-Vania
Privighetoare oarbă
versuri
Lei 50

Ion Sân-Giorgiu
A doua primăvară
versuri
Lei 50

Tip. ziarului „Universul" — București.

www.digibuc.ro

Lei 50.—